

Laviceva knjižnica
Vipava

Vipavski glas

št. 44

Prihajanje Božje Matere
v cerkev v Vipavi

letnik XIII

marec '98

OB BOŽJEM GROBU

V krščanstvu je "velikonočna skrivnost" (Kristusovo trpljenje, smrt in vstajenje) osrednja resnica veroizpovedi. Zato predstavlja veliki teden vrhunec krščanskega praznovanja. Malokdaj med cerkvenim letom so ljudske pobožnosti, šege in navade tako tesno povezane z bogoslužjem, kakor o veliki noči. Njihov izvor in smisel spoznamo le, če vemo, kaj se dogaja pred oltarjem. Ker je v prvih dneh velikega tridnevja v ospredju Kristusovo trpljenje in njegova smrt, je razumljivo, da je med našim ljudstvom v tem času posebej prisotna predstava mrtvega Jezusa, Boga - človeka, položenega v grob.

Vzor za božji grob, ki se je pri nas pojavil v dobi katoliške obnove in baroka, je pravi Kristusov grob v Jeruzalemu. Zaslugo, da je božji grob našel mesto v cerkvi na stranskem oltarju, po možnosti v stranski kapeli, imajo zlasti redovniki, frančiškani in jezuiti. Izbrane kulise, ki predstavljajo skalnato votlino Kristusovega groba, v ozadju običajno obrisi jeruzalemskega mesta, nad samim božjim grobom prazen križ z belim prtom čez prečni tram, ustvarjajo podobo Kalvarije. Postopoma si je to opremo mogla omisliti vsaka farna cerkev. Večinoma so ti božji grobovi delo preprostih slikarjev, le redki se ponajbolj z imenitnejšim mojstrom.

Na Slovenskem je posebej zaslovel baročni slikar Franc Jelovšek (1700-1764), ki je med drugim leta 1744 naslikal dragocen božji grob za cerkev na Slapu (sedaj deponiran v Goriškem muzeju v Krumberku). Božji grob v vipavski župnijski cerkvi (na naslovni strani) je delo slikarja Simona Ogrina z Vrhnike. Znano je, da je v letih 1876-1877 pomagal mojstru Wolfu pri freskah v župnijski cerkvi sv. Štefana v Vipavi. Po letu 1880 ga je v vipavski dolini čakalo toliko naročil, da se je preselil kar tja in delal skoro v vsaki cerkvi. V petdesetletnem plodnem delovanju je naslikal toliko slik, da vseh ne moremo naštet. Leta 1899 je po posebnem naročilu ustvaril tudi božji grob za Vipavo.

Franc Kralj

Prim: Niko Kuret, Praznično leto Slovencev I., str. 165-168
Viktor Steska, Slovenska umetnost, str. 337-342

Fotografija na naslovnici:

Božji grob v cerkvi sv. Štefana v Vipavi iz leta 1926

Naša stara mama, Rezka Skapinova, rojena leta 1897, moja tašča, ki je umrla že pred petindvajsetimi leti, je svoje vnuke naučila to lepo staro molitev.

Cvetka Skapin

Jezusček tam gori,
v svojem zlatem dvori,
sveti križ držiš,
z angelčki sediš.

Prve hlačke nosim
in kleče Te prosim,
zdravja moji mami,
ki me zjutraj dramim.

Češe in univa,
meni srajčko šiva,
sladkih jabolk reže,
s kruhom rada streže.
Mleka piti daje,
da ga še ostaje.

Ta pristrčna pesmica naj bo iskrena čestitka našim mamicam za njihov praznik, materinski dan.

Škozi trpljenje
nam pokazal je pot v življenje.
Zate in zame je vstal,
da tudi jaz tako ljubiti bi znal.

Vsem bralcem Vipavskega glasa želimo vesele velikonočne praznike.

Uredniški odbor

Tudi letos smo s proslavo počastili 8. februar, slovenski kulturni praznik. Slavnostna govornica je bila gospa Irene Mislej, umetnostna zgodovinarica iz Ajdovščine.

RAZMIŠLJANJE OB KULTURNEM PRAZNIKU

(in o vlogi matere pri ustvarjanju in prenosu kulturnih dobrin)

V teh dneh so se pojavile v cvetličarnah in na tržnicah po Primorskem lepe in močno dišeče mimoze. Vejice z rumenimi cvetovi niso navadne slovenske cvetlice, pomenijo nam odmev oddaljene, južne zemlje, od koder prihajajo okrog pusta kot svojevrstne znanilke konca hudih zimskih dni in prihajajoče pomladi. To, kar je lahko večini samo drobno opažanje na običajnih nakupovalnih poteh oz. obogatitev sicer široke ponudbe v tem našem potrošniškem času, je v meni sprožilo nenavadno asociacijo. Z vonjem po mimozah se je v meni obudil spomin na otroštvo. Kupila sem vejico in jo odnesla domov. Zaprla sem oči in se utopila v ta vonj, ki me je odpeljal v druge, oddaljene kraje. Kar naenkrat sem bila v ravnem predelu argentinskih pamp, v slikovitem, a primitivnem novem svetu, kjer mimoze cvetijo kot povsem naraven okras v morju rjavih in zelenih ploskev, ki si sledijo do obzorja. Hkrati sem zaslišala zvoke skoraj pozabljenih melodij - milongo, ki jo igrajo na kitari - in vedno bolj razločno sem zaznala odmev besedila pesmi, ki so opevale epske dogodivščine argentinskega literarnega junaka par excellence - Martina Fierre. In prav v tem trenutku sem v globljem smislu razumela domotožje, ki se je zrcalilo v besedah moje matere, ko mi je pred več kot štirimi desetletji pripovedovala o najpreprostejših opravilih domačega slovenskega vaškega življenja. Šele sedaj sem prav razumela, kaj je hotela povedati, ko je zatrjevala, da je pravkar pokošena trava na vrhu Nanosa dišala povsem drugače od sicer ne bistveno drugačnih bilk, ki so rastle v našem, izseljenskem domu v Argentini. Komaj zaznaven vonj lahko vzbudi v človeku nesluteno verigo kulturnih asociacij, lahko oživlja svetove, kulturno krajino, glasbene odmeve, lahko ga prisili k raziskovanju tistih najbolj skritih kotičkov duše.

Tisti z besedami neobrazložljivi vonj je moji materi odpiral vrata v domači svet,

ki ga je za vedno zapustila toliko let prej. V svetu tistih, ki so zaradi različnih vzrokov - a nikoli povsem prostovoljno - morali v tem stoletju zapustiti svoj dom, je prav mati osrednja točka, okrog katere se opravlja sintezo kultur. Mati je pripovedovalka, je tudi prva učiteljica - v izseljenskem svetu tudi največkrat edina učiteljica slovenščine in slovenstva. Otrok, ki raste v zdomstvu, to je v tisti posebni dimenziji, kjer se dva svetova srečujeta v negotovem ravnovesju, ima v svoji materi prenašalko kulture, ki ga osmišlja v prvih letih življenja in ki mu pomeni korenino, podlago za nadaljnjo rast. Najbrž ni prav nič čudno, kar vam pripovedujem: tudi doma je mati tista, ki otroku omogoča prvi stik s kulturo. V izseljenskem svetu je materina vloga še svetejša, saj je praviloma prva in tudi zadnja oz. edina živa vez s slovensko kulturo. Prav iz teh krajev je odšlo v svet veliko število Slovencev. Oddaljen je tisti čas, a ne povsem pozabljen. Mladi so si odprli pot v novi svet, našli v njem drugo domovino, vzpostavili so v sebi in v krogu svojih družin dialog med izvorno kulturo in maternim jezikom ter novim okoljem in novim jezikom. V novem okolju so ohranili spomin na vse, kar jim je bilo domače, s seboj so nosili samo slovensko besedo, kakšno knjigo - največkrat Gregorčičeve poezije, domače melodije in željo po vrnitvi. Pomanjkanje svobode jih je pahnilo v svet, prepoved, da govorijo v svojem jeziku, jih je pripeljala do oddaljene dežele, kjer so lahko slovensko govorili samo v družini ali v prijateljskem krogu. Izseljenska usoda, ki je v tem stoletju postala običajna spremljevalka idejnih sporov in nasilnih dejanj raznih totalitarizmov, jih je zaznamovala z domotožjem. Da bi ga lahko ublažili, so se poslužili že preizkušenih vzorov, zbrali so se v pevskih zborih, v društvih, na odru so kultivirali slovensko knjižno besedo. Z lastnimi močmi so svoje otroke učili slovenščino kot dopolnitev k izobrazbi, kot obogatitev tiste kulturne

dediščine, ki jo je vsem, starejšim in mlajšim, ponujala nova zemlja.

Slovenski človek v tujem svetu si je znal pridobiti - s trdim delom, trmo in iznajdljivostjo - streho nad glavo in položaj v novih družbah. Kulturne dobrine, ki jih je odnesel s seboj včasih kot edino prtljago, je obogatil v skupnem delu s sorojaki ter jih potem prenesel svojim otrokom. A on sam, izseljeni človek in nove generacije, ki so se pojavile skozi desetletja, niso živeli v brezzračnem prostoru, od prvih dni bivanja so se srečevali z novimi običaji, omiko, jezikom in kulturo. Ne preseneča torej, da se v človeku, ki požene nove korenine v tujem svetu, sproži svojevrsten proces primerjanja in soočenja kulturnih dobrin različnih izvorov. Človek v zdomstvu, če uporabim poetično besedo, ki so jo uvedli v moji daljnji Argentini Slovenci druge, povojne izseljenske generacije, ima tako edinstveno priložnost uresničevati v svojem najglobljem smislu tisti dialog med kulturami, ki se včasih zdi skoraj nemogoč. Že zavest o tem, da je za lasten obstoj kot razmišljajočega bitja, nujno potrebno doseči ravnesje med obema kulturnima svetovoma, mu vsiljuje strpen dialog, in ne preglasovanje enega izročila nad drugim. Izseljeni človek je tako nosilec sinteze, opravlja svojo vsakodnevno pot v življenju v nenehnem lovu za ravnotežje, odpira se k dialogu z drugimi in drugačnimi. Če se je po eni strani počutil oropanega svoje izvirne kulture z nasilnim odhodom, pa je po drugi strani skozi dialog bogatejši za nove vrednote. Obenem pa lahko ocenjuje lastno kulturo zunaj deformacij, ki jih naš nori čas vsiljuje na vsakem koraku. Sredi odprtega prostora, kjer se vse vrednote borijo za obstoj in mesto v našem življenju, ima človek, ki je dobro vsidran v svoji izvorni kulturi, a se hkrati odpira k drugim kulturnim vrednotam človeškega rodu, pred seboj sicer trdo pot, a jasnejši cilj.

A kaj je pravzaprav kultura? Je samo tisti vrhunski dar, ki je dan samo izbrancem? Je samo vse tisto, kar se včasih predstavlja kot bizarno iskanje, sofisticirano, težko razumljivo in nedosegljivo? Če bi bilo tako, bi vsi mi bili obsojeni k pasivnemu sprejemanju, mehanični "prebavi" domnevno ali resnično vzvišenih vsebin. Prave razsežnosti kulturnega dela bi nam, zaradi našega podrejenega položaja, tudi ušle.

Kultura je pravzaprav veliko širši pojem, kot jo običajno pojmuje. Kultura je vsaka človekova zavedna poteza, s katero soustvarjamo ta konkretni svet, kjer sobivamo. Kultura je izmenjava duhovnih dobrin, dialog z različnimi umetniškimi izpovedmi, odnos do drugih jezikov in književnosti, omika, način človekovega bivanja. Iz narodnega vidika je svojevrsten način biti, ki ga razumemo kot specifično slovenski. Način ustvarjanja novih umetniških vsebin v našem okolju, ovitih v estetsko vrednih oblikah: v besedah - slovenskih, v zvokih, v likih. Kulturna tudi postane krajina, ki jo oblikujemo z našim delom, kulturna je tudi podoba, ki jo ustvarjamo, in s katero se predstavljamo navzven. Naša specifična arhitektura, red naših vasi, estetski okus, ki ga zrealimo v urejenih vrtovih, vinogradih in na polju. Kultura je tudi vse tisto, kar s pomočjo znanja ustvarimo, pa tudi običaji vseh vrst.

V kulturo v tem širšem pomenu sodijo torej ne samo vrhunski dosežki tistih, ki posedujejo posebne talente, kultura je tudi rezultat naših prizadevanj po boljšem razumevanju lepega. Kultura je najvišji sad človekovega uma in srca. Zrcalo človeških vrednot. Zato tudi kulturo razumemo kot identiteto naroda v smislu skupine ljudi, ki se prepoznajo v skupni kulturni dediščini kot povezana in osmišljena enota. Človekova dolžnost je v tem, da ohranja stare, od staršev podedovane vrednote, in jih hkrati oplaja z novimi, s tistimi, ki jih sam ustvarja, ali drugimi, ki prihajajo iz okolja ali iz drugih dimenzij. Kultura ni jasno opredeljen produkt, ki ga lahko brez škode prenesemo sem in tja, pridobimo ali zavržemo. Kulturna dobrina je pokvarljivo blago, če je ne gojimo, če ji ne zmoremo dati nove življenjske moči, ovne kot mimoza in zamre. Slovenci se zberemo okrog spomina na velikega pesnika, da spregovorimo o kulturi, o naši, specifično slovenski in v širšem filozofskem pogledu o človekovi kulturi. O potrebi po njej, o stanju ustanov, ki gojijo ali ohranjajo našo kulturno dediščino. Vsako leto lahko napravimo pregled vseh dogodkov, idej, uresničenih zamisli. Z rezultatom smo lahko bolj ali manj zadovoljni, a prepričana sem, da pravi pomen tega praznika ni v seštevanju uspehov in porazov. Prej ga je treba najti v refleksiji vseh nas, v vrnitvi k notranjosti,

v ugotavljanju, kako se sami odpiramo kulturi, kako jo gojimo in prenašamo drugim. Pesnik, ki ga slavimo v trenutku, ko je postal neločljiv člen naše skupne zgodovine, nas potrjuje v prepričanju, da smo Slovenci narod, ki se je ohranil prav s pomočjo kulture in ki bo tudi v prihodnje, neglede

na vsakokratne okoliščine, obstal, v kolikor bo zmogel nenehno oplajati podedovano bogastvo. V zavesti, da je slovenska kultura naš skupni zaklad, vam vsem želim srečo pri uživanju in ustvarjanju njenih dobrin.

dr. Irene Mislej

Letošnji Prešernov nagrajenec je tudi naš rojak, pisatelj, esejist in prevajalec Saša Vuga. Predstavljamo vam njegove misli o jeziku, objavljene v časopisu Večer, 24.1.1998.

O JEZIKU

"Seveda se bojim za slovenski jezik! Ker mi je oče dal ta talent, ki sem ga jaz potem zakopal, moram iz njega pridelati sedem talentov, kajne. Če je moj oče nosil zanj svojo glavo, moram tudi sam dati vse od sebe za ta jezik. Da dokažem, kako mogočen, kako lep, kako čudovit jezik je.

Poglejte, Italijani imajo svoj jezik sedemsto let, pa imajo François Villona prevedenega v prozo, Slovenci pa imamo fantastičen Menartov prevod v verzih! Francozom je uspelo prevesti Danteja, kot se spodobi, šele pred sedmimi leti. Hočem reči: naš jezik je resnično bogat in če ga dobro poznaš, če ga imaš rad, če si ga napraviš za kamerada, kot pravijo rudarji, ti vse da. Ko sem iskal jezik za Erazma, sem tuhtal in iskal, potem pa sem si rekel: bom kar vzel mačeto in šel sam skozi to goščavo. Pri tem dejanju mi je dvignil samozavest moj sošolec Pavle Merku, ki je odkril snop slovenskih plemiških pisem tistega časa. Ko sem prebral ta pisma v prekrasni slovenščini, začel kopati v ta stari jezik, in ker sem tudi vlagal vanj, se je potem odpiral pred mano kot roža, mi vračal z ljubeznijo. Vse, kar sem hotel, mi je dal! Vugovskemu slogu, ki ni lahek, je vse dal!"

IZ NAŠE PRETEKLOSTI

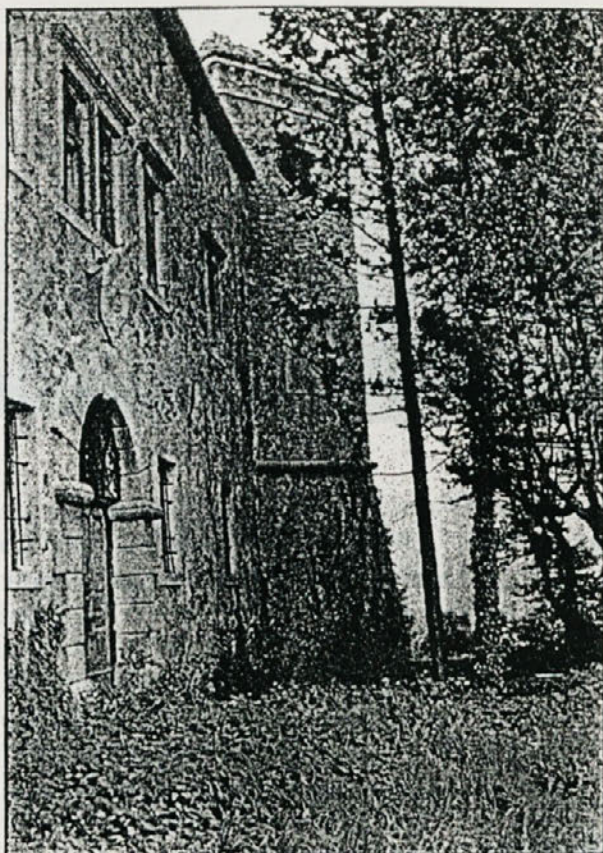
LOŽE

Lože so oddaljene 3 km od Vipave, ležijo na nadmorski višini 137 metrov in so združene v krajevno skupnost Lože - Manče. Znane so po gradu, ki so ga imeli s posestjo ob gradu in v okolici v lasti graščaki. Prebivalci Lož so se do konca druge vojne preživljali s kmetijstvom, predvsem s poljedelstvom, vinogradništvom in živinorejo.

Pod Gočami izvira Malikovnik, ta se steka v Močilnik. Most čez Malikovnik, ki povezuje oba dela vasi, je bil zgrajen 1886. leta. Pred tem je stal nekaj nižje manjši most; leta 1972. so sedanji most in cesto razširili, da je skozi vas mogoč promet tudi z večjimi vozili. Stara cesta poteka skozi Lože nad zaselkom Jamškova vas, kjer se odcepi desno navkreber v grad, levo

Loški grad - Valvazorjev bakrorez iz 1679. leta, grad je imenoval Lejtenburg

Pogled na vhod in na severovzhodni stolp

prav ta plemiška rodbina zgradila Predjamski grad. Grof Kobencel je tudi prispeval del sredstev za gradnjo mostu čez Močilnik; to vidimo napisano tudi na vzdani plošči na ograji mostu: "**TUDI GR. COBENZEL JE DAU H TEMU DELU DOBER MAU.**"

V gradu sta bili dve lepi dvorani, ena v zgornjem delu zgradbe in ena v pritličju, pod njima pa je bila velika obokana vinska klet. Na vzhodni strani je bil grajski park in vrt z umetniško oblikovanim stopničastim vhodom.

Zadnji lastnik gradu je bila rodbina **Mayer**. Nekaj časa pred tem so bili lastniki **Loškega gradu tudi Dolenčevi**³ s Proseka pri Trstu. Potem pa so si na Dunaju pridobili zakupne pravice za hleve in konje na več krajih in se ukvarjali s furmanstvom po cestah od Dunaja do morja.

Poleg Dolencev je na Goriškem obstajalo še Bolkovo podjetje v Črničah in Mayerjevo v Vipavi. Oba zakupnika sta opravljala poštno službo na relaciji Razdrto-Gorica. Omeniti je treba, da so Mayerju kmalu potem, ko je bila dograjena južna železnica, Dolenčevi prodali **grad Lože in poštno progo Razdrto - Gorica**. Mayerjevo podjetje je prenehalo poslovati kmalu po koncu prve svetovne vojne.

Po zadnji vojni so v gradu ustanovili nižjo kmetijsko šolo, ki je bila 1962. leta ukinjena. Gojenec N.V. takratne kmetijske šole iz letnika 1948-49 mi je pripovedoval, kako so imeli na zidu obešen kos železnega droga, ki je nadomeščal šolski zvonec. Dežurni učenec je tolkel po njem, ko se je pričel pouk in ko je bil končan.

pa skozi vas. Sedanja cesta skozi vas proti Mančam pelje po ravnem in je ostanek dela "Medvedove ceste".

Na griču nad vasjo se dviga loški grad, prvega so sezidali v 12. stoletju **bogenski grofje**. Ta graščina pa je iz 17. stoletja in je bila dolgo v lasti rodbine **Kobencel**, ki je dala Avstriji več diplomatov in politikov. Sedanji grad je dal zgraditi **grof Janez Filip Cobenzl**¹.

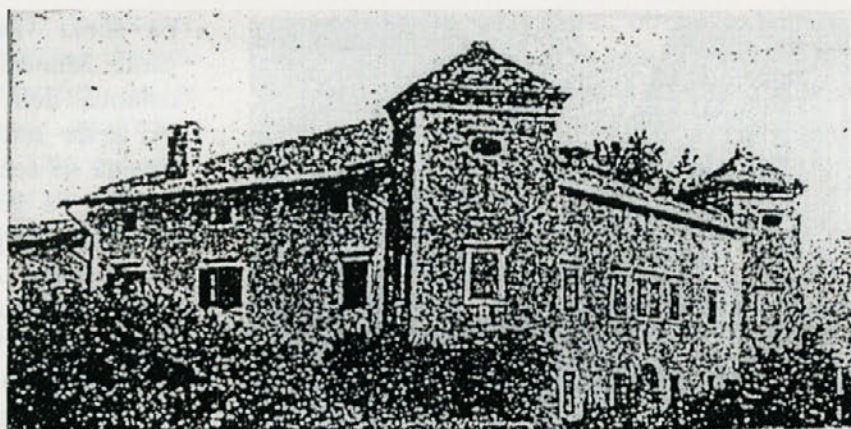
Loški grad so takrat imenovali **Leitenburg** ali **Leutenburg**². V njem so bili razni umetniški eksponati, med njimi posebej cenjene slike znanih nizozemskih mojstrov. Ta zbirka slik je bila nekaj časa do druge svetovne vojne v varstvu v Benetkah. Med prevozom iz Benetk v Gorico pa so slike ukradli.

Tako kot po drugih naših gradovih, je bila tudi v loškem gradu grajska kapela. V zgornji dvorani je bilo v drugi polovici 18. stoletja razstavljenih nad sedemdeset slikarskih del. Poleg tega so bili po sobah razstavljeni tudi razni kipci in dragocena ogledala. Grofje Kobencli so bili zelo premožni, saj je leta 1570.

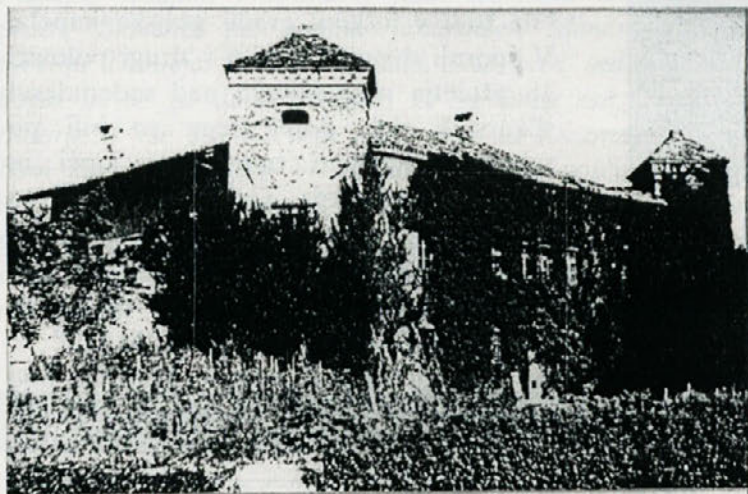
Grad Lože, pogled s severne strani

Neke jasne zimske noči, ko je sijala polna luna, se učenec, ki mi je zgodbo pripovedoval, nenadoma prebudi iz spanja, steče ven misleč, da je ura za v šolo, in začne tolči po železnem drogu. Vsi gojenci so poskakali iz postelj, a so kmalu ugotovili, da je šele ena po polnoči. Poslopje osnovne šole v Ložah je bilo zgrajeno

Loški grad pred desetletji

1908. leta. Pri vходу v hodnik na notranji strani je bila vzdana plošča z napisom, da je bil pokrovitelj pri gradnji šole **Karel Evgen Mayer**⁴. V prostorih osnovne šole so Italijani odprli otroški vrtec in v njem vzgajali malčke samo v italijanskem jeziku, čeprav so bili v Ložah slovenski otroci z izjemo dveh družin kolonistov, ki so jih Italijani naselili iz Furlanije. V osnovni šoli so poučevali v italijanščini. Na tabli je bil napis: "Io sono nato in Italia e sono Italiano." (Jaz sem rojen v Italiji in sem Italijan).

Sedanji pogled na grad, ki je poraščen z bršljanom, na stolpu je viden baročni venec

Nemci v svoji abecedi namreč nimajo črke ž, zato so napisali sch in tako ime slovenskega kraja Lože spremenili v Loše.

Danes grad v Ložah razpada in potreben bi bil temeljite obnove, sicer bomo še ob en znamenit zgodovinski objekt iz naše daljne preteklosti.

Franč Cerovšek

Opombe:

Cobenzel¹ - izgovori Kobencl. Od leta 1716. so bili Kobencli tudi lastniki Planinskega gradu pod Hasbergom v tedanjem znanem trgu Planina pri Rakeku. Janez Kobencel, fevdalec, je bil v prvi polovici 16. stoletja zaradi znanja slovenščine poslanik na ruskem dvoru. Ohranjena so poročila z opisi Rusije in takratnega dvora. Janez Filip Kobencel (1741 - 1810), fevdalec, javni delavec, je opravljal različne funkcije in bil nazadnje poslanik v Parizu. Ker je poznal razmere na Slovenskem, je na Dunaju informiral Napoleona o našem narodu, ko je ta ustanavljal Ilirijo.

Leutenburg² - izgovori Loitenburg

Dolenčevi³ - Dr. Fran Juriševič: S pošto skozi preteklost slovenskega Primorja in Istre

Karel Evgen Mayer⁴ (1861-1934) je bil oče zadnjega graščaka Evgena Karola Mayerja (1889-1970)

TIGR V VIPAVI

V decembru 1997 je pri MK v zbirki Premiki izšla nova knjiga Mire Cenčič z naslovom TIGR. To je doslej najpopolnejše delo o gibanju primorskih Slovencev, zbranih v tej organizaciji pred drugo svetovno vojno. V knjigi so zabeleženi vsi sodelujoči in temeljito popisane vse njihove akcije. Ob tem pa je živo opisan italijanski fašistični teror in etnično čiščenje med Slovenci na Primorskem.

Gospa Mira Cenčičeva je Kraševka iz Tomaja, živi pa v Šempetru pri Novi Gorici. Za naše glasilo je v prispevku opisala delovanje Tigra v Vipavi in v okoliških vaseh. Njen zapis objavljamo v spomin na vse umrle vipavske tigrovce in v spomin na 70-letnico smrti Draga Bajca.

V tem naglem spreminjanju življenjskih razmer se le redko v mislih obračamo nazaj in komaj se še zavemo, da so v Vipavi v tem stoletju plapolale štiri državne zastave: avstrijske monarhije, italijanske kraljevine, socialistične Jugoslavije in končno države Slovenije.

Vsak starostnik nam bi znal veliko povedati o teh vladavinah, ki je vsaka po svoje krojila življenje Vipavcem. Posebno težko je bilo v petindvajsetih letih italijanske okupacije (1918-1943), ko se je zlasti po zmagi fašizma (1922) izvajala načrtna genocidna politika nad Slovenci. Proti narodovemu izumrtju so se ljudje spontano organizirali. Ogrožanje maternega jezika in poniževanje narodne kulture je gnalo Vipavce v zagrizeno družbeno dejavnost. Množično je delovalo Prosvetno društvo z vsemi svojimi oddelki, pevskim zborom, igralsko skupino, ljudsko knjižnico in športnimi sekcijami. Gospodarskemu propadu so se upirale finančne in gospodarske ustanove, Hranilnica in posojilnica ter Vinarska zadruga. Kraj je imel svojega izvoljenega župana in občinski svet ter kvalitetno ljudsko šolo.

Vse to je hotel okupator uničiti in pustiti ljudi v nevednosti, da bi bili po sili razmer podvrženi naravnemu narodnemu propadu.

Spremenili so zemljepisna imena in Vipava je postala Vipaco, Nanos pa Monte Re. V letih 1929-30 so spreminjali tudi priimke in osebna imena. Nasilno in z zakoni so uničevali vse, kar je bilo slovenskega. Leta 1926 so prepovedali delovanje prosvetnih društev, uničevali so knjižnice in preganjali slovensko petje. V letu 1923-24 je začela postopoma odmirati slovenska šola. Ko ni bilo več pouka v slovenščini, so leta 1928

iz šole izgnali še verouk. Tako se je župnik, raje kot bi se vdal, umaknil s svojimi učenci v župnišče in v zakristijo. Da bi potujčevanje steklo hitreje, so rastle italijanski vrtci kot gobe po dežju.

V zameno za narodno kulturo so okupatorske oblasti vsiljevale italijanski Dopolavoro ter militaristične fašistične organizacije za otroke, mladino in odrasle. Med domačini so iskali plačane zaupnike, da bi laže obvladovali narodnozavedno prebivalstvo.

V tem obupnem stanju so ljudje reševali, kar se je rešiti dalo. Kulturno življenje je dobilo tako organizacijo, ki je bila še dopustna. Slovenska pesem se je umaknila med cerkvene zidove in zborovsko petje je postalo še bolj množično. Poskrite slovenske knjige bivše ljudske in župniške knjižnice so podtalno krožile po domovih. Poverjeniki goriških knjižnih založb so skrivoma množično širili sicer legalno tiskane knjige, ki pa so jih oblasti zaplenjale. Vlogo prosvetnih društev je deloma prevzela Marijina družba pa tudi božjepotna romanja. Narodnozavedni mladinci so ustanovili nogometni klub Nanos. Namerno so vzeli v moštvo tudi Italijana, da bi tako oblasti prepričali, da so le športniki. Dejansko pa so pod krinko športne dejavnosti delovali jekleni narodnoobrambni delavci.

Ko pa se je pritisk in preganjanje tako stopnjevalo, da legalne oblike narodnoobrambnega kulturnega dela niso mogle več obstajati, se je začelo ilegalno narodno delo, ki je preraslo v narodnoobrambni odpor in organizacijo TIGR.

TIGR je bila nestrankarska domoljubna organizacija, ki se je širila po vsej Julijski krajini in je imela nalogo krepiti narodno

zavest, odpor proti potujčevanju in doseči priključitev Primorske k osrednjemu narodnemu telesu, k državi Jugoslaviji. Organizacijo sta vodila glavna odbora v Trstu in Gorici, po letu 1930 pa ilegalni odbor v Ljubljani. Uporno območje je bilo razdeljeno na srenje. Zlasti po letu 1927 so se organizirale po vaseh celice, trojke in zaupniki. Gibanje je bilo močno razvejano.

Doslej je na območju ajdovsko-vipavske srenje znanih 14 uporniških jeder in 70

Množica na dvorišču (vzhodna stran)

imen članov. Na tem področju je bil duša narodnoobrambnega dela Drago Bajec, študent, publicist, sodelavec društva Edinost in desna roka goriškega ilegalnega odbora. Za Vipavsko je značilen postopen, mehak prehod iz legalnega prosvetnokulturnega dela, v ilegalno narodnoobrambno, zato najdemo med člani predvsem študente, učitelje, gostilničarje in trgovce. Najpomembnejša žarišča so bila Vipava, Ajdovščina, Goče, Podraga in Dobravlje. Najmočnejša pa tudi najvplivnejša je bila vipavska celica. Ves čas jo je vodil Stanko Poniž, trgovec z jestvinami. Najdejavnjšo trojko so sestavljali: Ivan Može, Mirko Princes in Izidor Rehar, aktivni člani pa

Ljudje se zbirajo in čakajo na pogreb Draga Bajca. Fotografirano pred njegovim domom v Vipavi oktobra 1928 (zahodna stran)

so bili še: Ivan Mohorčič, Boža Poniž, Avgust Perhavec, Ivan Hrib, Irena in Ljubo Hrovatin, Stanko in Ignac Ferjančič, Maks Bratuž, Milko Petrič, Stana Rodman in Ivan Bajec. Trojko v Vrhpolju pa sta sestavljala Vinko Kavčič in učitelj Može.

Ta celica je tesno sodelovala z vsemi celicami v okoliških vaseh: v Podnanosu, na Slapu, v Ložah, na Lozicah, v Mančah, na Erzeltu, v Podragi, zlasti pa z Gočami, kjer je deloval neuklonljivi učitelj Zvonimir Lasič.

Vipavska celica je imela pomembno povezovalno vlogo, vzdrževala je zvezo z vodstvom v Gorici, s Pivškimi uporniki in z oboroženimi trojkami, ki so prihajale preko meje. Sestanek na Nanosu, 31. avgusta 1927 je bil gotovo najpomembnejši. Tu je bila sprejeta enotna programska zasnova, okrepilo se je sodelovanje med jedri odpora v Trstu, Gorici in na Pivškem. Napačna pa je trditev, da je bil to ustanovni sestanek.

Z Gorico se je povezoval Drago Bajec pa tudi Zmago Krašna in Maks Gatnik, ki sta sem prihajala z goriške strani, po letu 1930 sta zvezo vzdrževala Stanko Poniž in Mirko Princes. S postojnsko-pivškim območjem se je celica povezovala po

kurirjih, zlasti preko Franca Sluge iz Žej. Fantje v trojkah, kurirji, gverilci in vodje odpora, ki so prihajali oboroženi preko meje, so imeli svojo postojanko v Podragi na žagi Dobrac pri Jožetu Uršiču. Najpogostejše so se tu zadrževali Danilo Zelen, Tone Černač, Josip Kuček, Just Godnič, Franc Fortunat, Vladimir Kavčič, Ferdo Kravanja. Ta postojanka je po letu 1930, ko je bil zaradi delnega odkritja organizacije uničen goriški in tržaški odbor, pomenila zvezo z ilegalnim odborom v Ljubljani ter uporniškimi zaledjem na Vipavskem, Goriškem ter na Krasu. Od tu je vodila pot naprej do druge javke v dolini Raše, kjer je delovala zveza za Trst. Ilegalni potniki so navadno prespali v odročni lopi ali v mali cerkvi blizu mlina. Z njimi so sestankovali in jim nosili hrano ter sporočila: Stanko Poniž, Ivo Može in Mirko Princes. Posebna zveza, zlasti za organizacijo prehodov čez mejo, je bila v gostilni v Lokavcu.

Poglavitno delovanje organizacije je bilo usmerjeno na ohranitev narodne zavesti, pri čemer je imel pomembno vlogo tisk. Množično so tigrovi tihotapili, skrivali in raznašali slovenske knjige goriških založb, slovensko časopisje, tigrovski glasili Borba in Svoboda, propagandne letake ter italijanski antifašistični tisk, ki so ga tihotapili naprej v Italijo. Vipavci so dobivali leposlovno in šolsko literaturo iz Gorice v zabojih z drugim trgovskim blagom. Največ ga je prevažal Stanko Poniž. Ko pa to ni bilo več mogoče, so jo tihotapili oglarji z Nanosa v vrečah za oglje. Slovensko časopisje, tigrovska glasila in letaki so prihajali s postojnske strani v javko v Podrago.

Vse to je bilo potrebno spraviti do zaupnikov, v sleherno vas. Raznašanje literature je potekalo strogo podtalno, s tveganjem pitja ricinusa, zapora ali konfinacije. Množično so raznašali začetnico Prvi koraki, da bi se mogli šolski otroci učiti branja maternega jezika. Tigrovska glasila in letake pa so dostavljali v temnih deževnih nočeh najbolj zaupnim. To gradivo je največ raznašal Mirko Princes, ki je vzdrževal tudi zvezo z Ajdovščino.

Od vseh plakatnih akcij je bila najbolj odmevna marca 1929, ki je zajela celotno Julijsko krajino in je pozivala na bojkot volitev. Letaki so prišli v vsako vas in skoraj v vsako hišo. Znano je, da sta jih po vaseh do Črnič z avtomobilom trosila

Ivan Mohorčič iz Vipave in Franc Repič iz Šturij. Ajdovci so poskrbeli za Ajdovščino. Med trošenjem letakov po mestu pa je skrivno nočno delo opazoval kvesturin domačin, ki pa fantov ni ovadil.

Množična demonstrativna akcija je bila tudi v jeseni istega leta ob usmrtitvi Vladimirja Gortana iz Pazina, prve žrtve iz vrst tigrovcev. V slovo od tovariša so pisali po zidovih in raznašali letake z geslom: Slava Gortanu - smrt Mussoliniju! Na prisotnost slovenskega naroda in kot izraz protesta zoper odvzem narodnih pravic so odstranjevali italijanske in razobešali slovenske zastave. Te akcije so pomenile izjemno pogumno dejanje, ki je zahtevalo tudi spretnost in preudarnost. Hudo kri oblastem in veliko racijo je povzročila šest metrov dolga zastava s črnim trakom, ki je zaplapolala nad Gočami ob obletnici bazoviških žrtev leta 1932. Zaradi tega so bili obsojeni na zaporne kazni Jelka in Alojz Kodre, Pavel in Bernard Mencina in Stanislava Berglez.

Obup, ki se je loteval narodnoobrambnih delavcev, ko so okupatorji spremenili celotno podobo dežele, jih je gнал v demonstrativna razstreljevalna dejanja. Tu in tam je počilo po načelu: brez človeških žrtev. Na Vipavskem, kjer je veljal kulturni boj pred oboroženim, je bilo tega malo. Februarja 1931 je prišlo do šibkih eksplozij na vrtu samostana italijanskih kapucinov v Križu, namenjenih zgolj strahovanju patrov. Ti so nasilno uvajali italijanski jezik v cerkvene obrede ob močnem nasprotovanju domačih duhovnikov in vernikov. Kdo je to akcijo sprožil, se ne ve. List Svoboda pa leta 1931 piše, da so bile akcije naš sveti protest proti zločinom, "protestirali smo z bombami proti krivičnim fašističnim patrom v Sv. Križu".

Zelo odmeven je bil atentat na fašističnega učitelja Francesca Sottosantija v Vrhpolju, ki je z glavo plačal brutalno obnašanje do slovenskih otrok, ki jim je v usta pljuval svojo jetiko, kadar so govorili slovensko. Učitelj je padel pod streli gverilcev, ki so prišli čez mejo in se sestali z nekaterimi vipavskimi uporniki konec septembra 1930. Tako je bila istočasno maščevana Bazovica, Kukčeva smrt in dokazano, da organizacija zaradi procesa v Trstu ni ugasnila. Ta atentat je pogнал Italijanom strah v kosti. Neka učiteljica, ki je prišla iz Italije, je v avtobusu med Gorico in Vipavo izvedela

*Stanko Poniž,
1906 - 1961*

*Ivo Može,
1909 - 1976*

*Mirko Princes,
1909 - 1985*

*Izidor Rehar,
1911 - 1993*

*Drago Bajec, ustanovitelj
celice v Vipavi,
1904 - 1928*

*Ivan Bajc - Žane,
1909 - 1974*

*Maksimiljan Bratovž,
1896 - 1984*

*Stanko Ferjančič,
1904 - 1988*

*Irenka Hrovatin,
1902 - 1962*

*Ljubo Hrovatin,
1910 - 1960*

*Ivan Mohorčič,
1902 - 1964*

*Avgust Perhavec
1904 - 1989*

*Dr. Emil Petrič,
1906 - 1943*

*Boža Poniž,
1907 - 1973*

Fotografije tigrovcev so iz družinskih albumov

za dogodek. Vznemirjena se je nato s prvim avtobusom vrnila, od koder je prišla. Posledice so bile hude tudi za slovensko prebivalstvo. Fašisti so uničili uredništvo še edinega novonastalega časopisa Novi list in požgali naklado. Pretepli so mnoge slovenske intelektualce. Poskusili so požgati hišo ajdovskega odvetnika Birse. Aretirali so več ljudi, med njimi tudi Antona Papeža, župnika v Vrhopolju.

Zastrašujoče so v tem času delovala tudi grozilna pisma, ki so jih dobivali fašistični veljaki. Učitelju Braciforteju, političnemu tajniku fašistične stranke v Vipavi, ki se je nasilno vedel proti Slovencem, sta Gočanki Jelka Lasič in Stana Bezek poslali po pošti pismo, v katerem sta narisali v kvadratu mrtvaško glavo, ime Sottosanti, datum usmrtnitve, spodaj pa križ in priimek Braciforti. Učitelj se je prestrašil, da mu preti smrt. Odšel je s Slapa, se še nekaj dni zadrževal v Vipavi in nato za vedno izginil. Tudi fašistična milica in karabinjerji so iz občutka ogroženosti ponoči raje ostajali v vojašnici. Pritiski na Slovence so bili stalni. Pogoste so bile aretacije, konfinacije, zaporji in administrativne kazni. Pregarjali so vse osumljene antifašiste in slavofile, najbolj množično v času delnega odkritja organizacije leta 1930 in 1940. Organizacije na Vipavskem niso nikoli odkrili, a kljub temu je bila prizadejana ogromna narodna škoda. Žrtev fašističnega nasilja je bila že leta 1928 mladi perspektivni študent Drago Bajec, ki je omahnil v smrt na begu pred zasledovalci. Isto leto je na hitro zbežal tudi njegov tesni sodelavec Zvonimir Lasič. Naslednje leto je pobegnil Ivan Rudolf iz Podnanosa. Leta 1936 je prodal posestvo in se izselil Jože Uršič iz Podrage, ker ni vzdržal pritiskov in preganjanja. Stopnjevani pritiski, množične konfinacije in zaporji so povezani zlasti s pripravami na napad na Jugoslavijo, ko je bilo potrebno očistiti zaledje "nezaupljivih ljudi". Ti množični zaporji so prizadeli tudi tigrovsko organizacijo v Vipavi.

Z napadom fašističnih sil na Jugoslavijo in uničenjem nekaterih tigrovskih voditeljev se začel novo in zadnje poglavje te organizacije.

Po hitrem propadu Kraljevine Jugoslavije se je Gornja Vipavska dolina med prvimi vključila v oborožen narodnoosvobodilni odpor. V Podragi in sosednjih vaseh Lože,

Manče je netil upor postojnski tigrovec Viktor Hajna, ki je izkoristil dobre tigrovske zveze in po vzoru te organizacije oblikoval prve trojke. Trojke so bile kot organizacijska oblika značilne v prvem obdobju tudi v drugih predelih Primorske.

Po napadu nacističnih sil na Sovjetsko zvezo je tudi KPJ in z njo KPS začela organizirati oborožen upor v okviru OF. V avgustu 1941 je prišel, po navodilih KPS, Jože Lemut Saša in se na tem področju povezal z Vojanom Reharjem, ki je organizacijsko delo OF začel že pred njim v sodelovanju s stricem tigrovcem, Avgustom Perhavcem. Skupaj sta širila upor proti Šmarjam, Branici in Vrhem. V tigrovsko Perhavčevo družino je prihajal tudi organizator OF, Rado Morel iz Hrašč. Že septembra 1941 se je v OF vključil tudi vodja vipavske tigrovske celice, Stanko Poniž, ki pa je bil spomladi 1943 skupaj z ženo aretiran in interniran v Sardiniji. Po kapitulaciji Italije se je vključil v prekomorske brigade. Tako so tudi drugi člani vipavske tigrovske celice nadaljevali svoj narodnoosvobodilni boj v drugi organizacijski strukturi, vendar za iste cilje in pod istim geslom: Smrt fašizmu - Svoboda narodu!

Mira Cenčič

TIGR - Trst, Istra, Gorica, Reka

Dopolavoro - Opera Nazionale Dopolavoro - fašistična množična kulturno-rekreacijska organizacija, 1929-1945
Odlomek iz Poročevalca 1943:

Prva žrtev te nove taktike naših »osvobodilcev« je postal vipavski župan in advokat dr. Emil Petrič, ki so ga ti tolovajski zlikovci zavrtno umorili v nedeljo dne 28. novembra nekaj minut pred osmo zvečer pred vhodom v njegovo hišo. Neznane je izstrelil nanj tri strele, od katerih eden je pokojnika zadrl v roko, drugi v trebuh in tretji v srce. Dr. Petrič je obležal na mestu mrtve, zločinca pa je vzela noč.

Značilno je, da se je ta zločin izvršil prav tedaj, ko v Vipavi slučajno ni bilo vojaške posadke, ker je prejšnja posadka odšla, nova pa še ni prišla. Že ta okolnost kaže, kako so tolovaji prežali na ugodno priliko, da bi se znebili dr. Petriča, ki je zagrešil samo to, da je takoj po razsulu savojske vojske in badogljevskem izdajalstvu na željo vseh Tržanov prevzel odgovorno funkcijo vipavskega župana, s čemer je občinska uprava tudi v tej občini po dolgem razdobju spet prešla v slovenske roke.

Pokojni dr. Petrič, ki je bil domačin (rojen je bil v Vipavi, 9. novembra 1899), se prav gotovo ni povzpela na to mesto samovoljno, temveč samo zato, ker je bil eden prvih redkih naših inteligentov, ki je nepretrgoma živel med našim ljudstvom, poznal njegove potrebe in se mu rad takoj postavil v službo, čim se je to od njega zahtevalo. Dolgo vrsto let je pokojni dr. Petrič vodil svojo advokatsko pisarno v Ajdovščini, v zadnjem času pa se je ves posvetil svojemu rojstnemu kraju Vipavi.

VIPAVA IN VIPAVCI

V OGLEDALU BLEIWEISOVIH NOVIC

Šesto nadaljevanje

Zadnjikrat smo objavili, kako so Novice maja 1862 rodoljubno navdušeno poročale o obisku "poslancev" iz Vipavske doline pri ljubljanski čitalnici, ki so ji šli izrazit podporo zoper "nemškutarske rogovileže". Rodoljubni duh Vipavcev ni popustil, o čemer priča tudi ta sestavek v 35. listu Novic z dne 27. avgusta istega leta.

Iz Ipave. 19. aug. Včeraj smo god Njih veličanstva svitlega cesarja slovesno praznovali. Tržka čitavnica je bila že v nedeljo večer napravila veselico z igro, petjem in umetalnim ognjem, pri kateri se je bilo prav veliko ljudi, gosposkih in družih snidilo. Glasni „živio“-klici so svitlemu cesarju doneli od vsih strani po cesarski pesmi, ki jo je dobro izurjena družba tržkih pevcov kaj navdušeno prepevala. Popevale so se med igro in po igri še druge slovenske pesmi, ki so bile z občno pohvalo sprejete. Drugi dan ob 9. pa so imeli g. dekan-kanonik peto s. mašo z zahvalno pesmijo, pri kateri je zraven gg. uradnikov, srenjskih odbornikov in šolske mladeži obilna množica vernih pričujoča bila, ki so v pobožni molitvi svoje srčne želje za blagor presvitle cesarske rodovine k Bogu pošiljali. S skupno večerjo v Trčičevi gostivnici, pri kateri se je na blagor in zdravje milostivega cesarja in blage cesarice napivalo, je bilo v ponedeljek veselo praznovanje končano.

Ponovno se je razplamtela narodna vnema na veliki veselici na Zemonu pri Vipavi o malem šmarnu, kakor so izčrpno poročale Novice 17. septembra in v nadaljevanju 24. septembra 1862.

Iz Ipave 10. sept. – Tudi Ipavci smo imeli na malega Šmarna dan narodno veselico, kakor so „Novice“ v poslednjem listu že povedale. Napravili smo jo bili slavnim domorodcom, predragim nam gostom iz Ljubljane na čast, kateri so bili prišli odvrnit pozdrav, ki so ga bili Ipavci s svojim pohvalnim pismom čitavnici ljubljanski poslali. Slavno oskrbnišтво grof Lanthierie grajšine v Ipavi nam je bilo v ta namen blagovoljno prepustilo gradič na Zemonu, ki je kot nalašč za take zabave napravljen.

Poslopje je prostorno, da se v njem do 1200 ljudi in še več lahko zbere, stoji pa tudi tako lepo na prijaznem homcu sred vinogradov, sadnih in družih dreves, da boljšega kraja ne najdeš, našo dolino na vse strani ogledati.

Prišli so bili častiti naši gosti iz Ljubljane že v nedeljo pred malim Šmarnom, in sicer popoldan iskreni domorodec in predsednik ljubljanske čitavnice, občespoštovani gospod župan Ambrož, zvečer pa ljubljene slovenskega naroda, gosp. dr. Bleiweis z vrlim domoljubom gosp. Fr. Souvanom, trgovcem ljubljanskim. Omeniti moram, da so gospodje tudi svoje gospe in zale hčerke seboj pripeljali - drage nam domorodkinje, ki so s svojo nazočnostjo poviševale našo veselico.

Na mali Šmaren je velik cerkven shod pri lepi cerkvi Matere Božje v Logu, ki vsako leto sila veliko ljudi od vseh strani Notranjskega in Primorskega zvabi. Tudi naši gosti iz Ljubljane so se podali k Božji službi v Log. Ravno ko so se že cerkvi bližali, se jim od nasprotne strani prikaže visoko vihrajoča zastava domorodcov goriških, ki se je počasi skoz neštivilno množico naprej pomikala. [...]

Po dokončani Božji službi smo jo vsi proti Trgu obrnili, kjer si je slednji, kakor mu je bilo drago, za svoje telesne potrebe poskrbel. Naši prijatli iz Goriškega so bili menda večidel v Trčič-evi gostivnici, kjer se je na voglu njih zastava vila in memogredoče prijazno pozdravljala.

Vreme je bilo prav ugodno, sonce je gorko sijalo, in zvrh Nanosa je hladen vetrec prijetno pihljal. Okoli štirih so se jeli ljudje od vseh strani proti Zemonu gibati. Dva maja z zastavama, črno-rumeno in belo-rudečo, sta pot kazala, ki te je med njivami s trti obmejenimi in mnogim drevjem v četrtniki ure vrh homca pripeljala. Tu je spredaj na visokem maju se vila belo-rudeča zastava avstrijska, znad strehe pa trobojnica slavjanska, nad vhodom pa je napis v navadnih barvah pozdravljaj prihajajoče goste s srčnim „Dobrodošli“. Na okrog je vse

mrgolelo ljudi, ptujih in domačih. Tu se je razkočna mladež po svoje radovala, tam odrašeni fantje tudi po svoje; med možaki v narodni kmetiški obleki so se gnjetili moške v gosposkih suknjah, med kmetiškimi ženami in dekleti pa gospe in gospodične v širokih krinolinah; tu pa tam se je videla tudi kaka surka¹. Ob petih privihra proti vrhu zastava goriška, in za njo dolga rajda dragih sosedov naših, prepevaje Jenkotov „Naprej“. Gromoviti „živio“ jih sprejme. Zdolj po ravni cesti pa visoko v zraku igra še zastava vrlih Ajdovščanov v naglem diru proti Trgu in dolga dolga vrsta vozov za njo. Zdaj pridejo naši slavni gosti iz Ljubljane, spremljevani od gosp. dekana in družih domorodcov. Zopet zagromé močni „živio-“ in „slava-“ klici, da se odmeva Nanosa po celi dolini. Vse drenja in spoštljivo pozdravlja gospode, ki se trudijo in poganjajo že toliko let za omiko in blagor slovenskega naroda. Začela se je zdaj tombola zunaj pod milim nebom, ktere se je vdeležil, kdor je le hotel, potem pa „beseda“ v notranjem prostoru, ki je bil z bršlinovimi venci, z zelenjem, mnogimi zastavami in žlahtnimi trticami, ki so se krog voglov pod kuplo ovijale, prav okusno ozaljšan. Spredaj nad odrom je stala podoba presvitlega cesarja Franca Jožefa I. z cesarsko črno-rumeno zastavo, ki se je na eni strani vila, na drugi pa belo-modro-rudeča narodna. Nekoliko proč na levi je bil ličen transparent z grbom vojvodine krajnske, na desni pa poknežene grofije goriške, ker Ipavci od Ajdovšine noter do daljnega Krasa v grofii goriški stanujejo.

Prespoštovani naš domoljub, gospod dekan-kanonik Grabrijan stopijo z častitimi gosti ljubljanskimi na oder in množico tako-le nagovore: „Predragi moji Ipavci, slavni gostje! namen našega današnjega shoda Vam je - mislim - znan. Zanašam se namreč, da se pohvalnega pisma dobro še spomnite, ktere smo potečeno zimo po vseh naših komunih ta- in unkraj Hubla s tako pripravnostjo podpisovali, ki je bilo namenjeno društvu slavnih mož v Ljubljano poslano biti, kateri so se s srčno pogumnostjo povezali prizadevati si, da bodo našemu maternemu, dozdej zanemarjenemu in povsod zaničevanemu slovenskemu jeziku na noge pomagali, ga izobrazovali in za njega povzdigo in veljavo pri vseh prilikah skrbeli. [...]“

In danas, predragi moji! je ta dan, da je, sicer po naključbi, pa ponosno rečem, tudi po sreči ravno mene zadelo, Vam tukaj

zbranim te ljubljanske goste predstavljati. In kdo so ti gospodje? [...]“

Predstavljam Vam moža, v ktere ga glavno ljubljansko mesto tolikanj zaupanja stavi, da si ga je za svojega mestnega župana izvolilo: in ta je prečastiti gosp. Mihael Ambrož. - Predstavljam Vam potem moža, ki Vas je veliko, da ga po obrazu sicer ne poznate; poznate ga pa po njegovem, ne le vsem Slovencom, ampak vsem omikanim Slavjanom znanem imenu, poznate ga po dvajsetletnem njegovem trudu ne samo za povzdigo in omiko našega maternega jezika, temuč tudi za splošno omiko naših rojakov v tem, da Vam leto za letom nauke v Vašem maternem jeziku spisuje, ktere Vas v Vašem kmetovanji in obrtovanji k umni pospešnosti napeljujejo: predstavljam Vam slavnega gospod dr. Janeza Bleiweis-a, vrednika „Novic“. - Vam pa, prečastiti ljubljanski gostje! Vam predstavljam predrage mi tukaj zbrane Ipavce, ktere je veselje gnalo, Vas tukaj v naši ipavski dolini srčno pozdraviti. Če pregledate ta veseli zbor, bote vidili, da se gosposkih suknij kmečke tišče; da se stari z mladimi za prostore prerivajo; da od Nanosa do doljnega Krasa jih je malo ipavskih sosesk, ktere bi nam ne bile nekaj svojih veljakov in drugih posestnikov v ta zbor poslali. [...]“

Preden pa sklenem, še eno. Mislil sem namreč, Vam samo Ipavce predstaviti, zakaj le med njimi je bilo govorjenje, da Vas bodo sprejeli; pa ozrite se po tem velikem prostoru in pogledajte, koliko jih je častnih domoljubov, ki niso Ipavci: Pivka, Kras s Trstom vred, posebno pa prijazna Gorica so nam znamenite čete iskrenih Slovincov - vrlih domoljubov - poslali. [...]“

Ko so pevci odpeli, stopi g. Ambrož, predsednik ljublj. čitavnice pred množico in blizo tako-le govori: „Prečastiti zbor! Skoraj mi manjka besed se spodobno zahvaliti za prijazen pozdrav, ktere so izrekli prečastiti kanonik in tehan ipavski in ktere ga je razodevala tudi pesem zložena za Ljubljance. Čitavnica, ktera se je osnovala v Ljubljani, ima namen, z djansko rabo v besedi in pesmi, tedaj na veselivni poti, omikavati naš slovenski jezik, ker le viša omika povzdiguje vsak jezik na višjo stopnjo veljavnosti v javnem življenju. S tem namenom je dovršena naloga čitavnic. - Al ustavna doba, v ktero je po veličastni besedi Cesarjevi prestopila Avstrija, daje narodom

avstrijskim še drugo, večjo nalogo, namreč, da se povzdignejo različni narodi, tedaj tudi narod slovenski, na višjo stopnjo politiške omike. [...] “

Na to so se pevci oglasili in so zapeli po g. Hribarju izvrstno zloženi potpourri „Vojak“. In komaj da so krepki glasovi „Vojaka“ potihnil, se približa gosp. dr. Bleiweis, že pri nastopu od vseh strani z slava-klici pozdravljan, in nekako tako-le govori: „Viditi toliko domoljubno množico mnogovrstnih stanov, tudi mene srce žene spregovoriti besedo na prijaznem Zemunu. [...]“

Ko sem zdaj prišel, pripeljala me je prilika vesela: življenje klije po krasni Vaši dolini; od smrti, tako rekoč, vstaja celi narod in se zaveda narodnih pravic, ki so mu jih dali cesar pravični.

Da je to resnica, pokazali ste vi Ipavci pred celim svetom, ko ste prišli letos v Ljubljano in nam rekli: „Lejte! tukaj smo; pokažemo se Vam brez strahu, kar smo in kakor smo: pošteni Slovenci, zvesti Avstrijani, verni katoličani.“ In sprejeli smo Vas s veseljem presrčnim, in cela domovina je slavo ploskala možkim Ipavcom.

Res! da pisano gleda že marsikak protivnik, res, da zmiraj še kak božji volek se muza in mrda in pravi: „kaj nek ongavite s tisto Vašo špraho in dražite svet ž njo; kaj bo morebiti potem krompir bolji kup, sol cenejša, davek manjši?“ Oče nebeški! odpusti jim - rečemo mi takim - saj ne vejo, kaj delajo. Narod brez narodnosti je telo brez kosti. Duša narodnosti pa je jezik. Jazik vsakega naroda pa, da živi, mora svoje pravice imeti v šoli, v kanceliji, v javnem življenji. [...]“

Glejte! to želimo vsi tisti, ki se poganjamo za obveljavo našega domačega, tako lepega jezika. Zatega voljo pa ne sovražimo nobenega družega, ne nemškega ne italijanskega, marveč se jih še radi učimo, saj vendar nismo taki tumpci², da bi ne spoznali stare resnice, ki pravi: „Kolikor jezikov znaš, toliko ljudi veljaš“. [...] “

Pričujočih je pri „besedi“ bilo okoli 800 ljudi, večidel Ipavcov, ki so se zbrali, slavne svoje goste počastiti. Namestovane so bile vse županije ali po svojih županih ali odbornikih ali družih veljavnih možeh. Naj imenujem zmed Ipavcov goriške strani le nekatere veljavniše može; bili so na priliko: Mladi grof Lanthieri iz Rihenberga, gosp. Mahorčič, župan, in Godina, posestnik iz Ajdovščine, gg. Kerševani, župan, in Peroci,

posestnik v Dornbergu, gg. Furlani, župan, in Licen, posestnik v Rihenbergu i. v. d. Udeležili so se besede tudi gg. vradniki ipavske okrajne uradnije, mnogo slavne duhovščine kranjske in goriške škofije. Zmed slavnih gostov navajam gosp. Černeta, iskrenega zagovornika pravic naših na Dunaju, gosp. prof. Marušiča iz Gorice, g. P. Kozlerja, notarja v Sesani, g. dr. Kozlerja iz Ajdovšine, g. prof. Erjavca iz Zagreba in več drugih. Vse te je le narodska čut privabila in želje se enkrat med brati po domače razveseljevati. Bila je veselica v resnici narodna, kakor morebiti še nobena na slovenskem ne tako. Po „besedi“ je bila večerja. [...]“

Proti koncu večerje se je še oglasila naša pevska družbica, in nam je „Vipavsko“ in Vilharjevo „Na jezeru“ še enkrat zapela. Posebno ste zadnje dve vrstice Vilharjeve „Čujte hribi in bregovi, da sinovi Slave smo“, vse pričujoče tako navdušile, da se je vsa družba vzdignila, in jih s pevci vred prepevati jela častivši s tem tudi pesnika njenega. Pa tudi „Vipavska“ je z neko posebno radostjo navdajala celo družbo, tako, da menda kake trikrat so jo mogli še med večerjo peti. Glasi se ta kratka pa krepka pesmica tako-le:

Slavček poje po grmičkih,
Pa le malo časa;
Taka je pri drugih tičkih,
Kmal ne dajo glasa.
Pa Ipavca to ne moti:
sam si zna zapeti;
Za veljavo, kar se loti.
Vžuga vse na sveti.

Saj po žilah se pretaka
Kri mu vroča, zdrava;
Ne potlač' ga vsaka spaka,
Nič mu ni zmotnjava.
Ne prepeče ga vročina,
Burja ne omaje;
Če pa tirja domovina,
Kri, življenje daje.

In tako se je približala polnoč med prijaznimi pogovori in navdušenimi zdravicami - bil je čas, ločiti se. [...]“

Izbral in uredil Božidar Premrl

Opombe:

1. Surka - suknjič, navadno sive barve, ki se zapenja z vrvicami, kot znamenje pripadnosti ilirizmu, slovanstvu
2. Tumpac - tepec, butelj

in posredni učiteljstvo in druga dejavnost
podpirati ter mu pomagati pri delu.
Blagoslovaj.

23. decembra, gride polak p. hr. vknajnega, pol. sveta.
z dne 13. 12. 03 št. 2818, kateri naznanja, da
je prvi gospod, kteremu elabija (družec)
imenovan gapeh, prejmu pol. naznamikom
tuk, št. za priporajo, soka tuk, tuk.

26. decembris sa. konstitūcija parāvis jās. par gāz gūstīvo
vāro ūdeni, kas ir pīcer.

Preisbezeichnung. Ivan Mosau, c.k. podpr. svetnik.

Normesluitkom: Jozef Loeck, parastuik v. Vrijen

Adbornikow : Autor Hrovatic, p. Joan. Schme...

in Foue ettesonnel vai posetutiki u "Yep avi".

Častopříte, přelje. navrhuje: chutná škola,

Заступник церкви г-н. Петра Младша, Ембаров

7. maja 1945 prišel je na Vipavo Generalni štabi pod
poveljstvom Feldmarschaltra barona Becka,
Oben ga je pri pramcu napadli in glasiloku
maj lovorneji sprejela. Tega sprejema udela
bila se je tudi pol mladič z usikletom.
Devlica iz praznisa, članja Hobal je skoc-
leuca pozdravila najprej v nemškem gestu
v slovenskem jeziku, ter mu gredila prava
popek, katerega je skocleuca Beck milostno
sprejel, ter se rahlo in poudarjeno izražajoč po-
dal ga slobito pesli; da se tudi drugi mladi
nč, ni, aljubil, da človek po te (M: Velikavost
javiti; Ko se prava na Dunaj;

28/11/57 - 5/5/57 blag. g. Ivan Thuma nadzoroval tuk. poto.

28/11/05 bila inspekcijska konferencija

šola popola, ocalita po bitagi, ku je imal, šol. vodja
skupin Skala, v Prožini fr. polovila sta fr. gosp. Poljani.
Za panto te polovili umoli so slednji šol. ptosi.

+

Ljudmila Petric in Vipanec šol. 24. I. razr.
Frančiška Premelj in Vipanec šol. 206. I. razr.
Anton Maslo in Otrznogebard II. razred
Jozef Stefanišič in Vipanec šol. 175 II. razred.
H. I. P.

Otrošini, paravomir bl. g. št. Paul Kauer je morda
junijar, ptosi cepil gromu presopil koro prav uprsko.
Šolskeptina ob Anton Skalar, šol. vodja, razrednik I. razreda,
konci šol. leta Frančiška Marcina, def. učitelj, II.
Ljudmila Borotner, def. učiteljica II.
Frančiška Grum, def. učitelj, III.
Justina Alodica, prava učiteljica III a.
Matovi Lischj, Kapelan - Kladahed.
Šol. maganila Šol. maganila so prejeli ptosi zaradi škarlatine
to šol. leto prava trikrat, in sicer 18. februarja,
16. maja in 14. julija 1906.
14. julija 1906 Šolsko leto 1906/07 končalo se je dne 14. julija 1906.
Škol. šol. leta 1. in 2. maja gibalstva. To so maši abasi se otroci
in lepo dekorirani sobi 4 razreda, kjer so škarlatinski
ptosi in imali slavnostno govor. Nato se razdeli šol.
maganila in izmenjuje. Šolskem šol. leta leta
je tudi parotara pisk, pravih izdelkov in z. v. del.
Škol. šol. leta, udeležilo se je mnogo ptosi govor
in drugoga ptostov. Omenjam naj prebly g. g. g. g.
Kerla Sauterijer, pravi govor, Jellana etc. Zegarca,
bl. g. netarja Fustonič, soprogi, št. V. in si razstava
ogledali ter se s njo prava lastna jirakli.

Statistični izkaz.

		Razred										
Kraj	I.		II.		III ^a		III ^b		IV.		Skupaj	
	m	f.	m.	f.	m	f.	m	f.	m.	f.		
16. 9. 905.	31	22	26	14	25	24	25	16	20	38	250	
Vse št. letnikov	ustopilo	1	2	1	1	.	.	1	1	.	6	
	izstopilo	1	1	1	.	.	2	3	5	2	15	
	umrlo	-	2	1	.	1	.	.	-	-	4	
14. 7. 906.	31	20	25	18	24	24	23	14	19	36	234	
Sporočeni	23	13	24	13	13	18	14	8	15	28	169	
neporočeni	6	7	1	5	10	6	9	6	4	8	63	
neizpraznjeni	2	-	-	-	1	1	-	-	1	-	5	
Skupaj	31	20	25	18	24	24	23	14	19	36	234	

Vrste 14. 7. 906.

Thun

Vrsta 15. julija 906.

Anton Jakač
sod. sod. i.

30. novembra 1906, 15. februarja, 30. aprila in 13. julija
1907, 6. sklopev in leta

V. Krajus' söl'ski' svet

2. novim letom 1907 prišne plovati nezagotovi
krajni salski svet ni sicer:

Arceuthobium: Kaval groß Lanthier

Pachymyscus. Juan Naran, C.R. Sig. rod. rectif.

Clau: Franc Peplera, c.k. oficial, Francisco

Koller in Wink's Behavior, *posthuk* vi: 13 page.

Herb. vir. lista: Malij'a Eryavec, de Kau in

Antoni Gkala, sol. vadya,

C. R. okrajini št. svet. in listini in enajst č. g. št. Enjeur.
sekunda, Krajina št. nat. in št. nat.

V. Polikarpovica in jilet

[illegible]

2. *Ulejir'Nova Pralica Fatica*

3. Louis Petr: Potovanja po Pomurju;

Prva igra z reklamiranjem ni s proučevanjem
glasov in harmonij, je prepla prikem zgo-
bovalna.

13. VI 1907. Zgoda je takisto pristopila, pohotna prisila, da je
pauzogle iti 75 najih ptovk pod nadzorstvom, in
stava v Postojno. Na starih, s pravicami okrašenih
pozeh se sprehajamo v Postojno. Po prihodu v Postojno
se potovi gajzati Kavalieri in Ankeri gostilne. Vse
na to se šli ptovi po štirje in štirje v postojno.
Na pčlu jim je ptopal pisane k razgovoru v Pralijane

priznati, sin, s katerimi jedili so se pri dol. ptoaci pogostil
pri inlatu na Zemonu pre 14. julija 1908. Vasa, Kol. Mor se ga
otroci z vno pomočeno spili, daroval je vsakomur g. graf. Sauter
Karel. - Pre 13. julija 1908 se je pri grafiu potovaril ptoar
s pesarjevo soto, zvečer s mraku prireda dol. ptoaci paktar,
jo prekor - pa pojašči plečavih pa plešili pri pesarjevo
soto. Pri tem pa dol. vojna pluta in Kala pbriljoji
pomen pesarjevega plovja otokom in v soto velikim
število pbraniu stariu in dol. prijateljium. Pri pbraniu
pbravetlavi dol. ptoaci navdušeno govorijo pesarjevo pbrav.
Kromiču pbravali se ptoakom in uci tegetu v quaiuik, pbravali
naozori g. župana Josip Petroviča na prelepo plovje ter
v pbravju dol. ptoaka se pri duoti in pbravati.

Umor Petroviča - pbravka, vest se je nazmesla v meslju 14.
junija 1908 pa ptoa platu vasa Kromiču, da je pbraviti
gospod pbrav in pbrav pbraviti dlatija brijavce p
župnišče pbravju. - Morlec Viktor Pengerc, pbravjo v
vrtu, pa vojna in prijateljium pbravjo - se je pbravju
pre pbravjo, p župnišče pbravili pbrav pbrav, ko so pbrav
pbrav pbrav pbrav pbrav. Mor mu pbrav pbrav in pbrav
dlati pbravjo, ga je pbrav s pbrav pbravju
pa glavni pbrav, mu pbrav pbravjo pbravjo in pbrav
dva goba. Kateri ga je z na pbravjo in pbravjo
pbravju tako pbravjo, da mu je pbravjo nad
to pbrav - med temi, tri pbravjo. Pre morlec mlekaj
pbravjo pbravjo, jo zapret pbravjo pbravjo za župnišče
pbravjo. Toda malo pbravjo je pbravjo pbravjo. Jo
dlati pbravjo pbravjo ga pbravjo pbravjo in pbravjo.
Pbravjo se je s pbravju pbravjo pbravjo na pbravjo,
šel se je pbravjo na pbravjo pbravjo pbravjo, ko pbravjo

*Kr. sil. m. zbornik. A. k. krajevni svet. posl. v Portofonu imenavajo, da pa naj bi po
dne 30. junija 1908 krajevnim svetom nazivani bili republikanski
svet priobčevnega gosparta grofa Lantkhanerja Karla-a.*

(se nadaljuje)

PREDSTAVLJAMO VAM

MORALNI LIK PROFESORJA RAFKA PREMRLA

Po poldrugem letu, odkar je umrl, se nisem še mogel sprijazniti z mislijo, da ga ni več med nami. Kljub svojim 77 letom je bil čvrst in krepak kot hrast, zdelo se je, da ga zlepa noben vihar ne bo mogel zrušiti. In vendar je padel.

Dobro sem ga poznal, saj sva si bila prijatelja več kot trideset let: ves čas, odkar sem se vrnil iz Amerike.

Priznati moram, da ni bil vedno lahkega značaja. Svoje je povedal brez ovinkov, brez olepšavanja, brez rokavic. Njegova odkritosrčnost je včasih mejila na brezobzirnost in skoraj na osornost. To pa je delal spontano in brez slabega namena. Glavno in skoraj edino merilo, s katerim je ocenjeval ljudi in dogodke, je bilo slovenstvo. Na misel mi prihaja Kristusova pohvala Natanaelu: "Glej, pravi Izraelec, v katerem

ni zvijače!" Isto lahko rečemo o Rafku Premrlu: "Glej, pravi Slovenec, v katerem ni zvijače!" Toda Rafko Premrl ni bil samo kremenit značaj. Bil je izredno učen in izobražen mož. Dobro je obvladal pet modernih jezikov, diplomiral je iz političnih ved,

filozofija in zgodovina sta mu bili povsem domači panogi, z veliko pozornostjo je tudi sledil novim teološkim pogledom, zlasti tistim, ki so prihajali iz naprednih, nekoliko protestantiziranih bogoslovnih šol v Nemčiji in Švici. Občudoval je Hansa Künga in si srčno želel, da bi njegove ideje prodrle do najvišje ravni uradne teologije ter postale "teorija in praksa" pokoncilske Cerkve. Ta želja pa se mu (trenutno) ni uresničila. Jasno, da je na tej podlagi večkrat kritično gledal na nebistvene zahteve današnje cerkve. Bila mu je skoraj prirojena neka protirimska drža. V tem oziru, menim, da sta nanj

Nova maša Rafka Premrla v Vipavi 6. julija 1930. Fotografijo je poslala Julka Poniž, poročena Durn, ki živi v Franciji.

moram pribiti, da ni nikoli podvomil o katoliškem načelu o Petrovem primatu; to mu je pomagalo, da je prebrodil marsikatero krizo in ostal zvest svojemu poklicu do konca. Glavni konjiček njegovega kulturnega zanimanja pa je zopet bilo slovenstvo. Verjetno je malo pomembnih knjig iz slovenske literature, ki bi jih on ne prebral. Stalno je spremljal vsa slovenska kulturna dogajanja, bodisi v matični državi bodisi v zamejstvu. Če je le zvedel, da je izšlo kako novo delo o slovenski problematiki, ga je takoj naročil ali kupil. Gospod Rafko je večino svojega življenja preživel daleč od svoje rodne Vipave, toda kljub temu je bil z dušo in telesom povezan z njo, s sorodniki in domačini.

Bilo mu je komaj 11 let, ko je moral zaradi študijev zapustiti svoj dom in oditi v Šentvid nad Ljubljano, kjer se je vpisal na gimnazijo v znanem škofijskem zavodu.

Nekaj časa je študiral tudi v Innsbrucku in na Dunaju.

Bogoslovne študije je dokončal v goriškem semenišču in bil posvečen v duhovnika 14. junija 1930. Kot duhovnik je deloval najprej v Cerknem, potem kot župnik v Žabnicah in v Poljanah nad Opatijo.

V eni in drugi župniji je okusil vse "dobrote"

vplivala dva temeljna vzroka. Prvič, ker je na splošno težil po reformah, po napredku, hotel je biti v avantgardi filozofskega in teološkega razvoja, in drugič, ker ni mogel pozabiti na razočaranje, ki ga je doživel, ko so višji cerkveni krogi zavzeli zgrešeno ali celo krivično stališče do Slovencev za časa fašističnega nasilja. Pri vsem tem pa

Nova maša Rafka Premrla v Vipavi 6. julija 1930. Kosilo na dvorišču stare Vinarske zadruga.

fašističnega protislovenskega divjanja.

Potem so prišla grozotna leta druge svetovne vojne. Nemci so ga odpeljali v zloglasno dachausko taborišče, kjer je preživel skoraj dve leti. Ko se je leta 1945 vrnil v Gorico, je sprejel mesto profesorja na slovenskih in pozneje tudi italijanskih srednjih šolah. Kot šolnik se je udeleževal celih 25 let.

Dijaki se ga spominjajo kot živahnega vzgojitelja, ki je po starem pedagoškem aforizmu znal spretno združevati "utile dulci".

Njegove lekcije niso bile nikoli puste, ker je bil življenjski in poln zdravega humorja. Zadnja leta je vstopil v pokoj, vendar še vedno opravljal službo rednega župnika v Št mavru.

Prof. Rafko Premrl je umrl v Gorici dne 7. januarja 1983 po kratki, hudi bolezni. Mesec pozneje so njegovo truplo prepeljali v njegovo rodno Vipavo, kjer počiva na domačem pokopališču.

Ohranimo ga v trajnem spominu!

V spomin!

Rafael Premrl

novomažnik.

Vipava, 6. julija 1980.

Mirko Rijavec

IZ NAŠE KS

POROČILO O DELU KS VIPAVA

Prenovljena ulica Gradnikove brigade

V januarju letos so dokončno asfaltirali in uredili dostopne poti v tej ulici. Sredstva za ta dela so se stekla iz občinskega proračuna, iz glavarine krajevne skupnosti in iz finančnih prispevkov krajanov te ulice, ki so v obnovo vložili tudi lastno delo. Ta del blokovega naselja počasi dobiva novo, lepšo in bolj urejeno podobo. Ko bo urejena še zelena površina do magistralne ceste, bo videz popoln. Ta dela so vezana na dovoz zemlje, zato je potrebno počakati na izkope ob gradnji čistilne naprave v Vipavi.

Prenova dela ulice Na Produ

V tej ulici so obnovili vodovod. Ob tem je bilo treba prekopati ulico, zato je komunalna družba poslala ponudbo za celovito obnovo le-te. Prebivalci ulice se s to ponudbo strinjajo. Stroške posega v asfalt bi krila družba sama. Krajevna skupnost bi prispevala del sredstev glavarine, krajanje ulice Na Produ pa se bodo odločali, kolikšen bo njihov delež in kakšen bo obseg del v letošnjem letu, po predračunu, ki ga je pripravila KD Ajdovščina.

Ozvočenje pokopališča

Že več let potekajo razprave o ozvočenju pokopališča, saj zaradi bližine ceste ni moč slediti verskim obredom, poslovnim govorom in petju ob pogrebi. Svet KS Vipava se je odločil skleniti začasno pogodbo o postavitvi aparatur na pokopališču in upravljanju z njimi, saj meni, da bi bil tak pristop ne le cenejši, ampak tudi kvalitnejši.

Prostorske potrebe društev in krajevne skupnosti

V kraju delujejo številna društva, ki brez ustreznih prostorov težko izvajajo svoje dejavnosti. Posamezna društva so zelo aktivna. Posebno odgovorno nalogo imajo tista društva, ki povezujejo mlade, jim pomagajo vključevati se v življenje in jih vzgajajo v pravilnem odnosu do narave in do dela. Tudi upokojeanci organizirano preživljajo svoje

tretje življenjsko obdobje. Njihova vloga v kraju je pomembna, saj s svojimi življenjskimi izkušnjami lahko dajejo zgled mlajšim. Tako eni kot drugi potrebujejo ustrezne prostore za svoje delo. V sprejetem občinskem proračunu za leto 1998 so določena tudi sredstva v ta namen. Menimo, da bi morala stara vipavska šola postati mestna hiša, namenjena društvenim, kulturnim in izobraževalnim potrebam kraja, v kateri bi našli svoj prostor tudi mladi in upokojenci.

Ureditev Trga Pavla Rušta

Poročali smo že o načrtih za ureditev trga. Občinski proračun je sprejet in z njim sredstva za ureditev enega izmed najlepših trgov v Vipavi. Ob upoštevanju pripomb krajanov bo KS Vipava poskrbela za načrte in ustrezna soglasja, da bi dela kar najhitreje stekla.

Čistilna akcija

Kot vsako pomlad bomo tudi letos v aprilu dodatno očistili svoj kraj. Odvoz kosovnih odpadkov večjih dimenzij bo zagotovila Komunalna družba Ajdovščina. S to objavo pa pozivamo vse krajanke, da očistijo okolico svojih bivalnih prostorov in jo seveda kar najlepše okrasijo. Posebej prosimo vse stanovalce ob glavnih ulicah, da okrasijo okna z lončnicami, da bi kraj kazal podobo prijaznih ljudi.

V čistilno akcijo se bodo vključile vse šole in društva v Vipavi, vabljeni ste seveda tudi vsi krajanke. Obvestilo o razporeditvi kontejnerjev in o točnem času čistilne akcije bodo dobili vsi krajanke na dom.

*Predsednica sveta KS
Marta Rodman*

OBVESTILO KRAJANOM VIPAVE LASTNINSKA PRAVICA, PRAVICA UPORABE

Zakon o nacionalizaciji najemnih zgradb in gradbenih zemljišč je leta 1958 nacionaliziral vsa zemljišča v mestih in mestnih naseljih, bivšim lastnikom pa je pustil pravico uporabe. Julija lani je bil v parlamentu sprejet *Zakon o lastninjenju nepremičnin v družbeni lasti*, ki je bil objavljen v 44. številki lanskega Uradnega lista (ULRS). V glavnem zakon določa, da postanejo lastnina fizičnih oseb tiste nepremičnine, na katerih so imeli lastniki doslej vknjiženo samo pravico uporabe. Vpis lastninske pravice se opravi na predlog stranke oz. uporabnika zemljišča.

Minister za pravosodje je v ta namen izdal obrazce, s katerimi je mogoče vložiti predlog za vpis lastninske pravice v zemljiško knjigo. Obrazci so v prodaji v knjigarni v Ajdovščini pri avtobusni postaji. Prirejeni so za tri različne primere vpisa v zemljiško knjigo. Ustrezen obrazec je treba izpolniti s točnimi podatki iz zemljiške knjige in ga oddati na sodišču v Ajdovščini, priložiti je treba za 1.350 SIT kolekov sodne takse. V Vipavi lahko kupite te koleke na pošti, v Ajdovščini pa v trafiki. Predlog naj vložijo tisti lastniki, ki imajo v lastniški knjigi na svojih nepremičninah označeno, da je stavbno ali drugo zemljišče družbena lastnina.

Svet KS

POSLOVNO POROČILO ZA LETO 1997

PRIHODKI:

prenos iz leta 1996	1,565.943,94	SIT
prispevki občanov	123.961,00	SIT
prihodki iz proračuna	2,903.509,96	SIT
najemnine	289.716,00	SIT
obresti	98.983,20	SIT
solidarnostni prispevki	492.086,00	SIT

SKUPAJ

5,474.200,10 SIT

ODHODKI:

tekoče vzdrževanje KS	235.309,98	SIT
tiskanje Vipavskega glasa	574.665,00	SIT
pomoč drugim organizacijam	230.000,00	SIT
davek iz dohodka	120.869,00	SIT
nadomestila občanom	86.884,00	SIT
sodni stroški	13.642,00	SIT
opravljene storitve v KS	1,718.599,50	SIT
dela po pogodbah	685.619,20	SIT

SKUPAJ

3,665.588,68 SIT

PRIHODEK za prenos v leto 1997

1,808.611,42 SIT

*Za KS Vipava
Magda Mohorčič*

IZ NAŠE OBČINE

MERILA ZA DOLOČANJE DEŽURSTEV PRODAJALN

V začetku letošnjega leta je začel veljati nov *Pravilnik o obratovalnem času prodajaln* (Uradni list RS, št. 79/97), ki določa merila in postopke za določitev obratovalnega časa prodajaln (s prodajalno je mišljen poslovni prostor v zgradbi, v katerem se trguje na drobno z vsemi vrstami blaga po nomenklaturi trgovinskih strok).

Navedeni Pravilnik opredeljuje redni obratovalni čas prodajaln; tiste izmed njih, ki obratujejo izven tega časa ter ob praznikih in dela prostih dnevih, pa so dežurne prodajalne.

Redni obratovalni čas prodajaln po novem Pravilniku je naslednji:

- a) od ponedeljka do petka med 7. in 21. uro
- b) ob sobotah med 7. in 18. uro
- c) ob nedeljah med 8. in 13. uro za prodajalne z živili

Dežurstva prodajaln z območja občine Vipava pa je v skladu s 4. členom pravilnika določil Občinski svet s tem, ko je 5. februarja 1998 sprejel naslednji

SKLEP

o merilih za določanje dežurstev prodajaln na območju občine Vipava

1. člen

Cvetličarnam na območju občine Vipava se dovoljuje, da na dan 31. oktobra in na dan 1. novembra obratujejo kot dežurne prodajalne od 8. do 19. ure.

2. člen

Prodajalnam, ki v svoji ponudbi zajemajo živila, se dovoljuje, da od ponedeljka do sobote obratujejo kot dežurne prodajalne od 6. ure dalje; ob sobotah do 19. ure.

3. člen

Prodajalnam (kiosk), ki prodajajo časopise oz. revije, se dovoljuje obratovanje od ponedeljka do sobote od 6. ure dalje ter ob nedeljah od 8. do 12. ure.

4. člen

Ob praznikih in dela prostih dneh lahko prodajalne, ki prodajajo živila, obratujejo od 7. do 12. ure.

5. člen

Čas dežurnega obratovanja bencinskih črpalk in prodajaln s plinom za gospodinjstvo je prost.

6. člen

Sklep velja takoj.

IZDELAVA ŠTUDIJE PLINIFIKACIJE NASELIJ VIPAVA, VRHPOLJE IN GRADIŠČE PRI VIPAVI

V usmeritvah razvoja občine Vipava, ki jih je sprejela še tedanja Skupščina občine Ajdovščina, je bilo predvideno, da se posamezna naselja postopoma opremi s plinovodnim omrežjem. Z izgradnjo magistralnega plinovodnega omrežja po Vipavski dolini so bili izpolnjeni osnovni pogoji za oskrbo naselij iz navedenega omrežja. Seveda je oskrba možna tudi na drugačen način (utekočinjen naftni plin v individualnih rezervoarjih).

V letu 1997 smo preverili možnosti in sposobnosti posameznih koncesionarjev in ugotovili, da je oskrba s tekočim zemeljskim plinom najenostavnejša. Tako rešitev predvideva že idejna zasnova, ki je bila izdelana za potrebe plinifikacije mesta Ajdovščina z upoštevanjem morebitne kasnejše gradnje v Vipavi. Idejna zasnova je bila izdelana leta 1994.

Da bi lahko pričeli gradnjo plinovoda, je potrebno predhodno izdelati več dokumentov, in sicer:

1. Faza:

- izdelava idejne študije plinifikacije mesta Vipava
- dokumentacija o pripravi koncesije in koncesijske pogodbe (če se odločimo, da se izgradnjo odda koncesionarju) z razpisom koncesije
- izdelava projektne naloge
- izdelava razpisne dokumentacije
- priprava javnega razpisa

2. Faza:

- izbira koncesionarja
- sklenitev koncesijske pogodbe s finančno konstrukcijo
- izgradnja plinovodnega omrežja in zagotavljanje sredstev

PREDSTAVITEV PROJEKTA

Oskrba naselij Vipava, Vrhopolje in Gradišče bi potekala iz magistralnega plinovoda. Priključek bi bil izveden v bližini vasi Vrhopolje, kjer bi bila zgrajena tudi odorizacijska in reducirna postaja. Potrebno je zgraditi 2.500 m plinovoda v jekleni izvedbi srednjega tlaka in ustrezno katodno zaščito ter 4.000 m plinovoda v PEHD izvedbi. Predvidene so tudi vmesne redukcijske postaje plina. Skupaj torej 6.500 m osnovne plinovodne mreže. Skupno vrednost ocenjujemo na 913.000 DEM ali 140 DEM za meter. Ta vrednost ne zajema stroškov izgradnje priključkov do porabnikov; te morajo plačati sami. Ocenjujemo, da bo v končni fazi priključenih 270 objektov ali približno 590 porabnikov.

Občinski svet je 5. februarja 1998 sprejel sklep, katerega vsebina je izdelava dokumentacije prej navedene 1. faze.

POBUDA ZA NAPELJAVO KABELSKE TELEVIZIJE

S strani skupine občanov, predvsem iz krajevne skupnosti Vipava, je Občina Vipava dne 17. februarja 1998 prejela pobudo za napeljavo kableske televizije na našem območju. Občinska uprava je predlagateljem naročila, naj vlogo dopolnijo z ustrezno dokumentacijo, saj je potrebno predhodno podrobneje opredeliti način gradnje kableske televizije, zagotoviti ustrezna zemljišča, način financiranja in dodelitev koncesije za opravljanje operatorskih nalog. Pobudnikom smo med drugim predlagali, da se glede navedene problematike povežejo tudi s krajevno skupnostjo Vipava. Tovrstni projekt je namreč kompleksnejšega značaja in ga ni mogoče izvesti takorekoč čez noč, saj je kableska televizija vezana, poleg infrastrukture, tudi na lokalnega operaterja oziroma posredovalca programa.

*Pripravila
Helena Kobal*

VIPAVSKI PARK

Občina Vipava se je v letu 1995 prijavila na razpis Ministrstva za kulturo za obnovo vipavskega parka. V letu 1996 smo zagotovili sredstva za financiranje obnove vodnjaka v vipavskem parku. V letu 1997 smo želeli nadaljevati z obnovo tega parka; žal pa zaradi zelo različnih mnenj do obnove parka ni prišlo. Tudi v letu 1998 želimo z delom nadaljevati, zato smo zaprosili Zavod za varstvo naravne in kulturne dediščine Nova Gorica za mnenje pri obnovi parka. Pripravila ga je gospa Marvy Lah Sušnik, ki je v Zavodu zadolžena za krajinsko arhitekturo. Mnenje podajamo v celoti.

V Vipavi sta danes dva trga, starejši (Trg P. Rušta), ki ga najdemo v starih katastrih (Franciscejski kataster iz leta 1822) ter novejši (Titov trg), ki je nastal po drugi svetovni vojni in ga je oblikoval arhitekt Bitenc. Nastanek novega trga je povzročil z vidika Zavoda za varstvo naravne in kulturne dediščine degradacijo baročnega parka. Prvič v okrnjevanju oblike in velikosti ter predstavitvi vrtnih plastike na J stranico trga. Degradacijo pomenijo tudi dodatne zasaditve dreves v parternem delu, kot zaščita pred burjo. V osi graščine so na prvotni lokaciji ohranjena kovinska vrata. Starejšega izvora so lepo raščene platane, ki imajo danes tudi dendrološko vrednost. Trg ima dominantno vlogo, vsi pomembni dogodki se odvijajo prav tu, služi pa tudi kot avtobusna postaja, sedež KS, tu so različni trgovski in gostinski lokali in druge dejavnosti. Kot služba za varstvo naravne in kulturne dediščine se ne bomo spuščali v oceno arhitektove rešitve, vendar moramo priznati, da ta trg danes pomeni identiteto mesta Vipava, kar pomeni, da bi bilo

vzpostavljanje prejšnjega stanja (o katerem obstaja dokumentacija), absurdno. V središču je Plečnikova skulptura, ki obeležuje drugo svetovno vojno.

Neprimerna lokacija bencinske črpalke je okrnila park na J stranici, oziroma prehod oblikovanega dela v odprt prostor z drevoredom do reke Vipave. To so fizični posegi v park, najbolj absurdno pa je, da park danes ne služi ničemu, niti ni reprezentančni park, ker objekt, kateremu pripada tudi sam, trenutno čaka na boljše čase, niti ne služi kot mestna zelena površina, kjer bi se zadrževali ljudje.

Ko razmišljamo o historičnem parku danes, ne moremo mimo širšega prostora oziroma najvitalnejšega dela mesta, to je trga, arhitekture ob trgu, Lanthierijevega dvorca, dovozne ceste itd. Sama rekonstrukcija parka, brez celovite ureditve širšega prostora, je nepotrebna in sama sebi namen. Zato se zavzemamo za celostno ureditev širšega prostora, katerega del je sanacija baročnega parka, ki mora v tem konceptu pridobiti tudi funkcijo mestnega parka, kjer se bodo zadrževali ljudje. Ob tem pa park še vedno ostaja neločljivi del Lanthierijevega dvorca, kar pomeni, da reprezentančna vloga parka ne izgublja na pomenu.

Lanthierijev dvorec je nastal že sredi sedemnajstega stoletja, kot priča letnica 1669, vklesana na dvoriščnem portalu. Njegovo takratno podobo nam kaže Valvasorjeva grafika iz 1679. leta. Označen je kot "Noye burg" nasproti staremu gradu, tj. Edlingovem taboru. Grafika prikazuje dvorec z današnje dvoriščne strani. Tako kot danes, je bil tudi takrat osrednji del povezan z mostičkom preko enega rokava reke Vipave z dvoriščem, na katerem so stala gospodarska poslopja. Gre za enostavno oblikovano arhitekturo, nastalo na pravokotni osnovi, v sredini poudarjeno z balkonom, nad vhodom na levi strani pa se navezuje na starejšo stavbno zasnovo z elementi utrdbene arhitekture.

Današnje podobo je dvorec dobil v naslednjem stoletju. Iz napisa nad vhodom v kapelo lahko razberemo letnico 1702, nad glavnim vhodom pa je letnica 1762, ki pomeni dokončno preoblikovanje stavbe. V tem zadnjem obdobju je bil dodan tudi baročno oblikovani park pred dvorcem.

Organizacija nove, baročne podobe stavbnega kompleksa je najbolj razvidna iz franciscejskega katastra. Tu vidimo dvorec s podkvastim tlorisom s konjušnico, ki je segala do parka in tako zaprla prostor pred stavbo v nekakšno ploščad ali trg. V osi dvorca je urejen park, ki se proti zahodu nadaljuje v drevored.

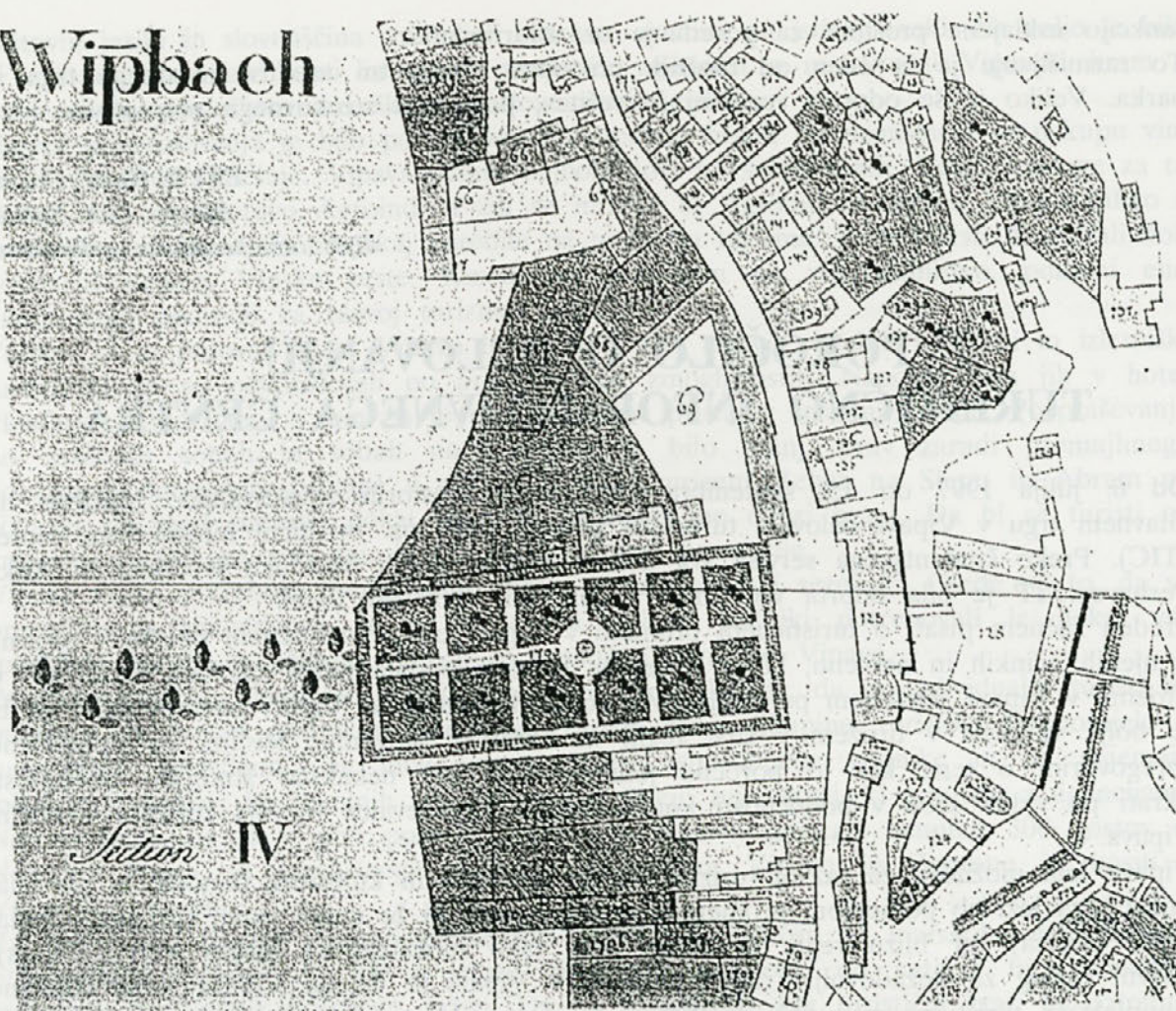
Iz obeh upodobitev, Valvasorjeve grafike in franciscejskega katastra, lahko izluščimo dve stavbni fazi razvoja: prva, (ki pa tudi ni najstarejša, saj se naslanja na prejšnje, po vsej verjetnosti srednjeveške stavbne ostaline, ki so še danes vidne v skrajnem vzhodnem dvoriščnem delu stavbe) beneška palača, z značilno vzdolžno centralno dvorano v pritličju in v prvem nadstropju, tako imenovani "piano nobile", osvetljeno skozi glavni vhod in izhod na retrofasadi, dvoriščni strani, s stopniščem, pomaknjenim v stranski del stavbe. Ni izključeno, da je imela prva Lanthierijeva palača glavni vhod prav z vodne strani, preko mostička, tako kot mestne palače v Benetkah. Temu v prid govori z balkonom poudarjena osrednja os na današnji dvoriščni fasadi in vklesana letnica nad portalom.

Drugo fazo predstavlja barokizacija z naslonitvijo na celinske, severnjaške vzore, ki se je začela s pozidavo kapele in s poznejšim preoblikovanjem fasade, ki je vključilo tudi dozidavo kapeli enakovrednega stolpastega zaključka na desni strani glavne fasade. Osrednji del stavbe so dvignili za višino etaže in ga zaključili s trikotnim čelom. V osi stavbe so uredili baročni park.

V tem članku ponujamo eno izmed možnosti pristopa k ureditvi parka in širšega prostora.

Če bi začeli z ureditvijo parka, bi bilo najprej potrebno očistiti oziroma posekati vso vegetacijo znotraj današnjih meja parka. Ostajajo še platane izven parka v asfaltu, ki vizualno ločijo objekt od parka. To ni značilno za baročni odnos med parkom in objektom. Te platane so arhitekturni elementi trga, ki nosijo del identitete in bi bila njihova odstranitev nesmiselna. Ohranjati je potrebno opredelilne elemente baroka, to je predvsem os, vodnjak v osi, oblikovati je potrebno barokiziran parter, s posameznimi polji, obdanimi z živico, zatravljenimi ali nasutimi z rdečim opečnim drobirjem, makadamske poti itd. Projektirati je potrebno domišljene prostore za posedanje, ki ne bodo degradirali

Wipbach

Izsek iz Franciscejskega katastra Lanthierijevega dvorca in parka v Vipavi okrog leta 1820

osnovnega koncepta parka in ki bodo obenem zadostili potrebam uporabnikov. Potrebno je razmisliti tudi o primerni razsvetljavi. Pomemben element dekoracije parka so bili putti, ki so bili postavljeni okrog vodnjaka, na križiščih stez itd. Menimo, da bi bila predstavitev puttov nesmiselna, postavitve ponaredkov v park oziroma trg pa bi bil pleonazen.

Zato predlagamo, da putti ostanejo na mestnem trgu, ker pomenijo identiteto mesta Vipava. Predlagamo, da se jih še dodatno poudari s primerno sceno. Najprej z objektom v ozadju, nato še z linijskim poudarkom, ki je lahko zelenica, voda, tlak itd.

Bistveno pri ureditvi parka je odločitev o postavitvi bencinske črpalke, ki ne sodi na to lokacijo. Park je potrebno smiselno zaključiti oziroma oblikovati os v neskončnost. Prav tako je nova pridobitev tudi glavna dostopna pot v Vipavo, ki gre ob parku do trga. Na tej stranici naj ima park propuste, tako vizualne kot komunikacijske.

Zaradi prostorske bližine in povezanosti v nastajanju (novega) trga, je smiselno podati smernice za trg, kjer mislimo trg in prostor pred dvorcem ter park skupaj.

Preneseni putti naj ohranijo svojo "neoriginalno" mesto na trgu, vendar pod pogojem, da se jim postavi primerno ozadje in se jih s tem poudari.

Spomenik NOB, delo našega največjega arhitekta Plečnika, je nezaznaven, izgubljen na ogromni monotoni asfaltni površini. Potreben mu je poudarek v dobro oblikovanem pendantu.

Park je neločljiv del Lanthierijeve graščine, ki ji namenimo reprezentančno funkcijo. To pomeni, da tej funkciji sledi tudi oblikovanje parka. Ohranjati je potrebno baročne oblikovalne elemente, to je os, vodnjak v osi, oblikovati barokiziran prostor... Glede na to, da je lokacija parka v "centru mesta", bi lahko bila njegova sekundarna funkcija v službi mestnega parka. V mislih imamo oblikovalsko premišljeno, predvsem pa z bistveno

funkcijo usklajene prostore za posedanje oz. zadrževanje.

To razmišljanje je le eden od možnih pristopov k celostni ureditvi mestnega trga in parka. Veliko je še odprtih vprašanj in rešitev, potrebnih strokovnega premisleka.

*ZKVD Nova Gorica
Marvy Lah Sušnik
dipl. inž. krajinske arhitekture*

POROČILO O DELOVANJU TURISTIČNO INFORMATIVNEGA CENTRA

Od 6. julija 1997 do 15. septembra 1997 je v prostorih zavarovalnice Maribor na Glavnem trgu v Vipavi delovala turistična pisarna (TP) oz. turistični informativni center (TIC). Preko študentskega servisa sva delo v pisarni dobili Mašenka Rodman in Anka Perhavec. TP je bila odprta vse dni v tednu, od 13.00 do 19.00.

Preden začnem pisati o turističnem prometu v Vipavi oz. o turističnem obisku v pisarni, o njenih učinkih in namenu, ki ga je imela, bi rada podala nekaj splošnih ugotovitev o turizmu v Vipavi, predvsem pa o njegovih pomanjkljivostih, ki Vipavi onemogočajo, da bi se bolje vključila v turizem v širši regiji in hkrati v Sloveniji. Mislim, da upravičeno spregovorim o tem, ker to poročilo jemljem tudi kot nekakšno študijsko obveznost, hkrati pa vidim sebe v bodočnosti kot možnega pospeševalca razvoja turizma v občini Vipava.

Vipava ima možnosti za razvoj turizma zaradi naravnih in kulturnih danosti, ki jih ima. Poleg tega leži ob pomembni prometnici in blizu regij, ki že imajo razvit turizem (Obala, Nova Gorica) ter blizu regij, ki imajo prav tako možnosti za njegov razvoj (Kras). Glavni razlog za nezadovoljiv razvoj turizma v Vipavi je ta, da Vipava nima izdelane kompleksne turistične ponudbe, s katero bi nastopala na turističnem trgu. Turistična ponudba niso le kulturne in naravne danosti, po katerih turist povprašuje, potrebna je namreč povezanost vseh gospodarskih in negospodarskih dejavnosti (industrija, trgovina, gostinstvo, kmetijstvo idr.). Vipavi bi načrten razvoj turizma omogočil splošen gospodarski razvoj, vplival bi na občinski proračun, omogočil bi nova delovna mesta, poleg tega bi imel vrsto neekonomskih učinkov. Z odprtjem TP je Občina Vipava pomembno vplivala na pospeševanje turizma v občini.

Po obisku sodeč je TP obiskalo največ tujcev, med katerimi so prednjačili Nemci in Avstrijci ter Italijani. Slovenskih gostov je bilo v primerjavi s tujimi izredno malo, kar dokazuje, da so informativni centri v tujini nekaj običajnega, saj se nanje obrača vedno več individualnih gostov, torej brez posrednikov v kraju stalnega bivanja. Tako pridejo v neposredni stik s ponudniki ali pa posrednike iščejo v turističnem kraju; običajno so to turistično informativni centri.

To nakazuje novejši trende v razvoju turizma; turist vedno bolj teži k individualnosti, k naravi, neobičajnemu preživljanju prostega časa, h kmečkemu turizmu ipd. Po drugi strani pa je vzrok za manjše število slovenskih gostov morebitno dobro poznavanje Vipave in pa zadržanost do obiska TP, ker marsikdo od slovenskih gostov premalo pozna osnovne funkcije TP in ne pričakuje, da ima majhen kraj, kot je Vipava, TP.

Največ obiska je bilo ob četrtkih, petkih, sobotah in ob nedeljah. TP je turistom nudila turistične publikacije: zemljevid Vipave in zemljevid Vipavske doline s spremljejočim tekstom v različnih jezikih. To je bila tudi edina turistična publikacija v več jezikih, ki sem jo turistom lahko ponudila; žal pa je teh zemljevidov primanjkovalo. Veliko več je bilo na razpolago zgibank o znamenitostih Vipave, vendar le v slovenščini. In če še enkrat poudarim, da je bilo največ gostov iz tujine, mi zgibanke v slovenščini niso veliko pomagale. Torej je nujno potrebno, da dobi Vipava zgibanko v več jezikih. Zgibanka v slovenščini se mi zdi tako slikovno kot tudi tekstovno primerna, potreben bi bil le strokovni prevod in grafična ureditev. Velikim stroškom bi se izognili tako, da bi štirje

svetovni jeziki in slovenščina spremljali slikovno gradivo na isti zgibanki. Na voljo je bila še zgibanka o vinski kleti in njenih vinih ter zgibanka o restavraciji Vipavski hram v italijanskem, angleškem, nemškem in slovenskem jeziku.

Največ povpraševanja je bilo po restavraciji Vipavski hram, po degustaciji in nakupu vin, ki jih Agroind prideluje. Vipava očitno najbolj slovi po svojih vinih. Velike zasluge za ta sloves ima prav gotovo Agroind in zdi se mi, da bi Agroind in občina Vipava lahko s še večjim sodelovanjem marsikaj naredila na področju turizma. V prvi vrsti bi morali bolj poudariti pomen Vinske ceste. Kmetijstvo, predvsem pa vinogradništvo, pomeni eno prednostnih področij za razvoj turizma v občini.

Turisti, ki so potovali skozi Vipavo in so se v njej ustavili, so bili tranzitni in izletniški turisti, ki pa so povpraševali po prenočitvenih zmogljivostih. Napotila sem jih v hotel Planiko v Ajdovščino, s tem pa je turistov denar pristal v sosednji občini. Povpraševanja po zasebnih sobah in sobah na kmetijah je bilo manj, prav zaradi premajhnega poznavanja kmečkega turizma v občini. Kmečki turizem Rehar na Slapu in Abram na Nanosu sta med izletniki dokaj poznana predvsem po dobri hrani. Da bi se turisti na kmetijah ustavili za več dni, bi bilo potrebo več promocije.

Vipava nujno potrebuje prenočitveni obrat, za začetek vsaj sezonski. Glede na to, da so prenočitvene zmogljivosti že na voljo, bi njihovi lastniki potrebovali le nekaj več spodbude, da bi se aktivno vključili v turistično ponudbo Vipave.

Povpraševanja po turističnih vodnikih ni bilo, kar dokazuje, da se individualni turisti ne odločajo za najem vodnikov, predvsem zaradi cene. Skupine turistov, ki potujejo s turističnimi agencijami, pa imajo svoje dobro usposobljene vodnike in ne najemajo lokalnih vodnikov. Po lokalnih vodnikih povprašujejo tuji turisti, ki potujejo z agencijami. Naj omenim, da je v prvi polovici septembra Vipavo obiskala skupina 300 gostov iz Nemčije. Najeli so turističnega vodnika, si ogledali Vipavo in Zemono in kosili v Vipavskem hramu.

Za konec naj izrazim osebno prizadetost zaradi skeptičnosti in marsikdaj celo izrazito odklonilnega odnosa do TP s strani gostinskih delavcev, od katerih bi pričakovali zavzetost, da Vipava turistično zaživi. Da pa bi zaživela kot turistični kraj, ni potrebna samo atraktivna in kakovostna ponudba, ampak tudi medsebojno sodelovanje vseh njenih prebivalcev, njihovo sodelovanje s turističnimi institucijami in pospeševalci razvoja turizma ter s turistom. Že samo gostoljubje pa bo marsikdaj glavni razlog, da bo turistu Vipava ostala v lepem spominu in se bo vanjo znova in znova vračal.

Anka Perhavec

LAVRIČEVA KNJIŽNICA V VIPAVSKI OBČINI V LETU 1997

Leto 1997 je že za nami, prav tako tudi januar in februar, meseca obračunov. Gotovo vas zanima, kako se delo Lavričeve knjižnice v oddelkih v Vipavi in v Podnanosu in na postajališčih bibliobusa odraža v številkah.

Število članov:

	leto 1995	leto 1996	leto 1997
Vipava	576	631	678
Podnanos	242	280	261*
Bibliobus	ni ločenega podatka		229
skupaj:	818	911	1.268

**V Podnanosu smo ažurirali kartoteko članov in izločili tiste, ki že več let niso obiskali knjižnice*

Obisk bralcev:

	leto 1995	leto 1996	leto 1997
Vipava	5.090	5.136	5.084
Podnanos	2.288	2.530	2.885
Bibliobus	ni ločenega podatka	1.679	1.613
skupaj:	7.378	9.345	9.582

In koliko knjig so si vsi ti obiskovalci izposodili?

	leto 1995	leto 1996	leto 1997
Vipava	15.133	15.863	15.273
Podnanos	4.385	5.691	6.961
Bibliobus	ni ločenega podatka	7.688	7.067
skupaj:	19.518	29.142	29.301

Nakup knjig v letu 1997:

za Vipavo	842 knjig
za Podnanos	435 knjig
skupaj:	1.277*

*Ni vštet nakup knjig za Bibliobus. Za območje našega terena je bilo lani nakupljenih 914 knjig, ki pa jih obdelajo v Goriški knjižnici Franceta Bevka in postavijo v skupno skladišče Potujoče knjižnice v Solkanu.

Po normativu, ki velja za nakup knjig v splošnoizobraževalnih knjižnicah (200 knjig na 1000 prebivalcev), lahko ugotovite, da smo nakupili več knjig - normativ za vašo občino s 5291 prebivalci (podatek nam je posredoval Statistični urad R. Slovenije) znaša 1058 knjig. Po ocenah finansierja pa naj bi vam v letu 1997 nakupili celo samo 726 knjig. Zavestno smo šli v nabavo več knjig, kot so nam dovoljevala sredstva, ker smo upoštevali, da je Vipava pravzaprav kraj, ki ima gimnazijo, kraj, iz katerega se veliko dijakov vozi v srednje šole v Ajdovščino, v Novo Gorico, v Sežano in v Postojno. Nenazadnje je tudi vedno več študentov in ljudi, ki se izobražujejo ob delu. Želimo, da bi se tega zavedali tudi tisti, ki nas financirajo in primaknili kakšen tolar več za nabavo knjig.

V knjižnici pripravljamo tudi vrsto spremljajočih dejavnosti. Program za mladino pripravlja delavka, ki je zaposlena preko javnih del. To nam je v veliko pomoč, sicer bi teh dejavnosti ne mogli izvajati.

Ure pravljic:

Vipava	33 krat	276 otrok
Podnanos	35 krat	398 otrok

V letu 1998 smo začeli z novo obliko pravljic *Dedek in babica pripovedujeta*. Iščemo dedke in babice, ki bi bili enkrat na mesec, ali pa po dogovoru, pripravljeni pripovedovati pravljice. S tem želimo stakati nove vezi med starejšo in najmlajšo generacijo. En dedek se je že prijavil, vabljeni tudi drugi.

Uganka meseca:

Vipava	8 krat	122 rešitev
Podnanos	8 krat	236 rešitev

Prireditve za odrasle:

9. aprila smo pripravili predstavitev knjige humorja Andreja Jelačina, ki pa vas ni preveč navdušila, saj vas je prišlo le šest. 15. decembra pa smo pripravili predstavitev knjige Mire Cencič *TIGR*. Prišlo vas je kakih osemdeset.

Tehnične novosti so bile v letu 1997 v glavnem povezane s potujočo knjižnico. Prešli smo na računalniško izposojlo, vse bralce smo na novo vpisali, člani pa so dobili tudi nove izkaznice. Odprli smo novo izposojevališče v Dupljah. Konec leta se je upokojila gospa Ester Krečič, ki je bibliobus spremljala po terenu vse od začetka. Na njeno mesto je prišla gospa Vera Božič.

Statistika potujoče knjižnice za občino Vipava v letu 1997 po postajališčih:

kraj	člani	obiskovalci	izposojene knjige
Vrhpolje	36	211	577
Klet Vipava	22	183	933
Slap	55	398	1502
Lože	25	190	822
Podraga	41	235	889
Manče	14	120	864
Goče	30	243	1307
Duplje	6	33	173

V letu 1998 bomo za oddelek v Vipavi najeli telefonsko linijo za potrebe računalniškega opremljanja. Preko modema in terminala bomo lahko tudi oddelek v Vipavi priključili na COBISS sistem. V računalnik bomo začeli vnašati tudi starejše knjižno gradivo in ga opremljati s črtnimi kodami. Tako se bomo tudi v Vipavi začeli pripravljati na računalniško izposojlo.

Želimo, da bi nas tudi v letu 1998 tako redno obiskovali kot doslej.

Za Lavričevo knjižnico
Zdenka Žigon

* * * * *

*Življenje in smrt sta eno,
kot sta eno reka in ocean*

(Kahlil Gibran)

TUDI V BURJI LAHKO GORIJO LUČKE

V Vipavi se pripravljamo na vključitev v Slovensko društvo Hospic. Pobuda resda prihaja od medicinskih sester, toda to ne pomeni, da bi postale članice le me. V društvo ste vabljeni vsi, ki želite pomagati ljudem v njihovi najhujši stiski.

Na ustanovnem sestanku na Zdravstveni postaji Vipava smo se z dr. Metko Klevišarjevo dogovorili, da bo predstavitev Hospica na predavanju 17. aprila 1998 ob 19.30 v kinodvorani v Vipavi. Namenjeno bo najširšemu krogu ljudi. Tema predavanja bo *Življenje in umiranje*. Po predavanju bi nadaljevali delo z začetnim predstavitvenim seminarjem na temo *Spremljanje hudo bolnih in umirajočih*. Na tem seminarju naj bi bilo največ 30 ljudi. Seminar bo 16. maja 1998. V jesenskem času (po trgatvi) pa načrtujemo 30-urni izobraževalni seminar za prostovoljce, ki bi tudi potekal v Vipavi. Koordinator med Slovenskim društvom Hospic in našim področnim društvom bo gospa Anica Kravos, višja medicinska sestra, zaposlena v patronažni službi v Vipavi.

Tudi med nami živijo bolni, osamljeni, trpeči, umirajoči ljudje. Žrtvujemo jim malo prostega časa, obiščimo jih, pomagajmo jim, poslušajmo jih. Največkrat potrebujejo prav to. Bodimo jim blizu v težkem času in veliko se bomo od njih naučili ter prejeli. Darovali nam bodo svojo življenjsko izkušnjo, modrost. Že Simon Gregorčič, učitelj

našega naroda, je napisal: "Ne samo to, kar velewa mu 'stan, kar more, to mož je storiti dolžan!" In bolj kot kdajkoli velja to za današnji čas materializma in egoizma.

Ida Semenič

Slovensko društvo Hospic je nevladna, neprofitna, humanitarna organizacija, ki je bila ustanovljena junija 1995.

Društvo spremlja umirajoče bolnike in njihove svojce. Prizadeva si za detabuizacijo smrti in za bolj človeški odnos do umiranja in žalovanja v slovenski družbi. Izdaja literaturo s tega področja, prireja predavanja, seminarje in delavnice, organizira skupine za samopomoč žalujočim.

Spoštuje življenje in sprejema umiranje kot naravno dogajanje.

Cilj celostne oskrbe bolnika ni podaljševanje življenja za vsako ceno, ampak obogatitev preostalega časa z izboljšanjem kvalitete življenja bolnika in lažanjem najbolj motečih simptomov, predvsem bolečine.

Poslanstvo Hospica se ob smrti bolnika ne konča, ampak se po programu nadaljuje tudi po njej; to je tedaj, ko žalujoči potrebujejo največ opore.

SLOVENSKO DRUŠTVO
HOSPIC
PODROČNI ODBOR VIPAVA

vabi na
predavanje

O ŽIVLJENJU IN SMRTI

v petek, 17. aprila '98, ob 19.30,
v prostorih kinodvorane v Vipavi.

Vstop prost!

seminar

SPREMLJANJE UMIRAJOČEGA BOLNIKA IN SVOJCEV

v soboto, 16. maja '98, med 9. in 14. uro,
v prostorih kinodvorane v Vipavi.

Prijave: ANICA KRAVOS, Zdravstveni dom Vipava,
tel.: 065/65-017.

Vabljeni!

IZ USTANOV IN DRUŠTEV

Iz Škofijske gimnazije

HENRIK, GOBAVI VITEZ

Na Škofijski gimnaziji v Vipavi je že več let navada, da tretji letnik pripravi dramsko igro, ki jo v božičnem času predstavi dijakom, profesorjem, staršem in prebivalcem Vipave, in tudi mi nismo bili izjema. S pomočjo profesorice Bojane Kompara smo izbrali božični misterij Franca Ksaverja Meška *Henrik, gobavi vitez*, ga pripravili in odigrali.

Vsebina zajema dogajanje v križarskih vojnah, ko so se krščanski vitezi borili za Sveto deželo. Glavni junak Henrik, ki ga igra Andrej Jež, se v božični noči odpravlja v Jeruzalem. Dan pred svojim odhodom najde v snegu Blanko, revno dekle, ki so ji starši umrli za kugo, in jo sprejme na svoj grad, Ostri vrh. To je bil mogočni grad blizu Ljubljane, ki je že zelo zgodaj začel propadati, kajti Janez Vajkard Valvasor je v svoji Topografiji že omenil njegove razvaline.

Čez več let se s prijateljem vitezom Ljudovikom vrne domov gobav in vsi mu obrnejo

hrbet; tudi mati, sestra Felicita in zaročenka Leonora. Za svojega rešitelja se žrtvuje le Blanka, ki gre po navodilih očeta Leopolda na romanje v Rim. Z božje poti se vrne v spremstvu tujega romarja, ki je pravzaprav Jezus Kristus. Medtem ko oče Leopold bere evangelij, Henrik čudežno ozdravi. Misterij se konča srečno, saj se Henrik poroči z Blanko, ki mu je vedno stala ob strani.

V zgodbi igra pomembno vlogo božič, saj se Henrik na ta večer odpravi v križarske vojne, čez nekaj let pa prav na ta večer ozdravi. Prisotna je tudi prisposoba Jezusa Odrešenika, kajti prav On v podobi romarja prinese Henrikmu zdravje.

Eden izmed najlepših delov je Henrikova tožba, ko ga vsi zapustijo, celo mati. In prav ta je marsikateremu gledalcu zvalila solze v oči, kajti to je dramatična pesnitev sina, ki so ga materine besede, da bi ga raje videla mrtvega, zelo prizadele. Ko mati spozna, da je sina sprejela le tujka, ga še sama sprejme v svoj ljubeči objem.

Dramsko dogajanje je bilo prežeto tudi s pesmijo. Zbor menihov je s korali še bolj poudaril vzdušje božičnega misterija. K boljši zvočni predstavitvi so pripomogli tudi zvoki zvonov, svetlobni efekti in seveda scena, ki je nastala izpod rok Davida Abrama in Maje Martinuč, katere zasluga so bili tudi srednjeveški kostumi.

Igro smo po predstavi pred našimi dijaki, profesorji in starši, kjer so sodelovali tudi gojenci ajdovske glasbene šole, ponovili tudi pred vipavskim občinstvom, potem pa še na Pivki, v Šempetru in na gimnaziji v Želimljah. Povsod smo bili lepo sprejeti in nagrajeni z aplavzom.

Vse to nam je uspelo ob podpori in razumevanju vseh profesorjev in tudi drugih dijakov naše šole. Predsem igralci so morali žrtvovati veliko prostega časa, da so v tako kratkem času pripravili zelo zahtevno delo. Vsi se zavedamo, da je na naši šoli za izvenšolske dejavnosti velika prostorska stiska, a kljub temu z obilo dobre volje in vztrajnosti dosežemo tudi take uspehe. Upajmo, da se bodo možnosti dijakov za obiskovanje različnih dejavnosti z gradnjo nove šole izboljšale.

Seveda vsega tega ne bi zmogli brez naše mentorice Bojane Kompara, ki se ji ne bomo nikoli mogli dovolj zahvaliti.

Sonja Puc

Iz OŠ

BILI SMO V MAREZIGAH

Na vipavski šoli že tretje šolsko leto aktivno deluje turistični podmladek pod mentorstvom Ane Kobal. Podmladek šteje 15 nadobudnežev, ki se trudijo ohranjati našo kulturo in naravno dediščino, iskati možnosti za razvoj turizma in predstavljati kraj obiskovalcem, najpogosteje šolarjem, ki nas obiščejo.

Da bi predstavili naš kraj tudi v širšem merilu, smo se prijavi na 12. festival turističnih podmladkov *Turizmu pomaga lastna glava*, ki ga vsako leto razpišeta Turistična zveza Slovenije in Zavod republike Slovenije za šolstvo. Turistične podmladke je letos k tekmovanju vabil kar pravi naslov *Pridite k nam na počitnice*.

Le Blanka pozdravi gobavega Henrika

Na razpisano temo smo najprej pripravili raziskovalno nalogo Vipavska dolina, lepota sveta. Nastal je dopolnjen vodnik po Vipavi, Gradišču, Zemonu in Nanosu z opisom znamenitosti in druge turistične ponudbe. Z nastalim delom, razstavo in odrsko predstavitvijo igrice *Vsaka vas ima svoj glas* smo 12. marca 1998 zastopali šolo in kraj na območnem tekmovanju v Marezigah, kjer se je predstavilo deset primorskih šol. Vsi tekmovalci smo bili kar najbolje pripravljeni, komisija pa

Predstavili smo se z igrico Vsaka vas ima svoj glas

K našemu razstavnemu prostoru so vabile tudi dobrote, prelepe fotografije in prijazen Matic

Bili smo tudi v Hrastovljah. Od tu je naša skupinska fotografija

se je odločila, da nas letos na državnem tekmovanju 16. in 17. aprila 1998 v Šmarjah pri Kopru zastopata šoli iz Marezig in Šmarij pri Kopru. Kljub temu smo zadovoljni. Prejeli smo bronasto priznanje in preživeli prelep dan v istrski vasici, ki se je res izkazala z gostoljubnostjo. Še posebej smo bili veseli izleta, saj so nas organizatorji popeljali po bližnjih krajih, med drugim tudi v Hrastovlje.

Priprava na tekmovanje je zahtevala od nas veliko truda, sodelovanja in pomoči sošolcev, učiteljev in drugih delavcev šole ter seveda tudi staršev. Vsem, ki ste nam pomagali, se iskreno zahvaljujemo.

Anita Trošt, 7.c

ZIMSKA ŠOLA V NARAVI NA GOLTEH

Končno je napočil dan, ko smo se udeleženci šole v naravi zbrali pred osnovno šolo in se odpeljali na Golte.

Po dolgi vožnji smo se zbasali v gondolo in se odpeljali na vrh v hotel Golte.

Po kosilu smo se odpravili s potovalkami v rokah po blatni strmi poti v apartmaje in se porazdelili po sobah. Komaj smo se dobro namestili, smo morali na poskusno vožnjo na sneg. Teren je bil slab, zato tudi drugih smučarjev ni bilo veliko. Učitelji so učence porazdelili po skupinah, od začetnikov pa do najboljših smučarjev. Mene so uvrstili v

najboljšo skupino. S skupino smo odšli na sedežnico in se odpeljali na vrh smučišča. Celo dopoldne smo vozili brez ustavljanja. To se mi je zdelo super. Smučali smo samo pol dneva, nato smo imeli do večerje prosto. V našem apartmaju smo začeli s pospravljanjem oblek v omare, preostanek časa do večerje smo namenili igranju kart in gledanju črno-bele televizije. Fantje in dekleta iz našega apartmaja smo se odpravili na večerjo v hotel. Po večerji smo bili prosti do 22.30, ko smo morali biti vsi v postelji. Ko smo prišli z večerje v apartma, smo se vsi zakadili v dnevno sobo in prižgali televizor. Nismo se mogli odločiti, ali bi gledali nadaljevanko ali bi raje spremljali prenos košarkarske tekme. Gledali smo oboje, film in tekmo ter naše košarkarje spodbujali in navijali zanje, a so vseeno izgubili. Prišel je čas za spanje, a nihče ni bil zaspan. Leno smo se spravili v postelje in pričakali učitelja, ki nas je vsakič pred spanjem prišel pogledat, nam voščil lahko noč in odšel. Nekateri nismo mogli takoj zaspati.

Vsa jutra so se pričela s pozdravom: "Dobro jutro, princeske!", sledil je zajtrk in nato naporno smučanje. Vsak dan smo smučali dopoldne in popoldne. Po večerji so nam učitelji pripravili zabavne urice. Z učiteljico Mojco Habič smo spoznali del Avstralije, Petra Batagelj nas je učila o pravilnem smučanju, z Igorjem

Snežilo je kot za stavo

Benkom smo spoznali športno padalstvo in modernejši kompas. Včasih smo se zabavali tudi v disku. Nekega dne je snežilo kot za stavo. Nekaj učencev iz našega apartmaja je takoj izkoristilo ta trenutek. Tisti dan nismo smučali, ker je začelo snežiti šele popoldne. Raje smo naredili iglu. Pa se je naslednji dan stopil in z njim tudi ves sneg na smučišču, zato smo se odpravili smučat na Roglo. Tam je bilo več odprtih prog za smučanje in tudi proge so bile bolj urejene kot na Golteh.

Predzadnji dan smo se zvečer odpravili v dolino v bife, kjer so za vse zapeli Matjaž, Dušan in Jani. Plesali smo ob D.J.-evi nori glasbi in se ob 10.30 vrnili domov. Ta dan smo bili v postelji nekoliko kasneje.

V nedeljo, na dan odhoda, smo spakirali, počistili in odšli na kosilo, nato smo se z gondolo vrnili v dolino in se odpeljali domov. Na poti smo se ustavili v Trojanah, kjer smo se posladkali s krofi. Avtobus nas je pripeljal do šole, kjer so nas pričakali starši.

Veronika Gomizelj, 5.b

BILO JE V MARCU NA ROGLI

Drugi dan zimskega tedna šole v naravi. Moj najlepši dan na Rogli.

Prejšnji dnevi, preživeti v akrobatskih padcih, so me do konca razjezili. Rekla sem si: "Moraš, moraš na tisto sidro in dol po tistem hribu, moraš!"

In res sem šla na sidro in se peljala gor. Najprej je vsa skupina lepo "smučala" v plužnih lokih in ko smo priplužili dol, sem bila že vsa vesela svoje neomajne volje, da bom šla na sidro. Plavalah sem v snežnih rožicah. Tako smo šli še enkrat. Juhuhu! Ups!!!

Tretjič sem šla na sidro sama. Peljala sem se gor, pa je Ivo pred mano padel. Začela sem se smejati. Čez nekaj časa sem padla še jaz. Nisem vedela, ali je to smešno ali ne. Če sem se smejala Ivotu, sem bila verjetno tudi jaz smešna. Postavila sem se ob

smučarsko progo in čakala neskončnih deset minut, da me je pobrala moja skupina. Ponovno smo srečno prišli dol. Pozabila pa sem povedati, da nas je slavní snemalec Roberto tudi snemal. Za dobro izpeljano vožnjo nas je učiteljica Mojca nagradila z bonbončkom Smint (namenjen je bil dobri volji, ne pa poljubu). Potem pa še užitek dneva - pol ure proste vožnje. Uaaa! Dobili sva se po dve prijateljici ali sošolki in skupaj sva se

Tudi tako smo se zabavali na snegu

spustili po navpičnem klancu, ki se je kar naenkrat malo poravnal. In smo dol smučali po smučeh in po riti, gor pa s sidrom... Dol in gor... Moja duša se je po pol ure kar utrudila, obenem pa sem "pokurila" kar nekaj kalorij. Naj vam povem - tisti dan na Rogli je odtehtal vse druge!

Polona Prosen, 6.c

TEKMOVANJE NAVIJAŠKIH IN PLESNIH SKUPIN

Bila je sobota v marcu!

Zbudim se in pogledam na uro. Joj, že devet. Kar nisem mogla verjeti, da je danes že sobota. Ob enajstih in petnajst minut smo bile zmenjene na šoli. Uščipnila sem se, da bi se prepričala, da ne sanjam. Odprla sem oči in... ne, ne sanjam, to je resičnost, to je sobota. Odpravim se v šolo, pogledam v telovadnico in zopet nisem verjela očem. Naša telovadnica, v kateri je bila še včeraj odbojcarska mreža in po vsem prostoru razmetane košarkarske žoge, se je danes spremenila v plesno dvorano. Tribune so bile že raztegnjene. Rože in mize so bile praznično pripravljene, le čistilka je po tleh lovila

"V... I... P... A... V... A...!"

še zadnji prah. Vsi so bili tam. Učiteljica se je odpravila še po Barbaro. In že so bile tu prve ekipe. Ne, kar nisem mogla verjeti. Ko smo bile zbrane vse vipavske navijačice, smo se odpravile v garderobo. Pred ogledalom je bila gneča, da se je ne da opisati. Vse smo hotele biti lepe. Sledilo je obilno kosilo. Z Barbaro sva gledali za fanti. Kar nisva mogla verjeti svojim očem. Sami "luštni" in postavni fantje. Morale smo se še obleči in popraviti zadnje čopke las, ki še niso bili na

svojem mestu. In začeli so žrebatí vrstni red tekmovalnih ekip. Prve. Prve bomo nastopile! Živčna sem bila, kot bi bila na olimpijskih igrah. Odvrtela se je slovenska himna, potem smo tremo zbile ob poslušanju košarkarske himne. Sledili so pozdravni

"Hop, hop, dajmo, hop!"

govori: najprej nas je nagovorila ravnateljica, nato pa še župan. Tekmovanje se je začelo! Najavili so našo navijaško skupino in zaslišale smo svoja imena. Nasmejanih obrazov, a s skrbjo, če bo vse v redu, smo se razporedile na svoja mesta. Ko je udaril prvi takt, je bila trema že mimo. Odplesale smo, kar se je dalo dobro. Stekle smo iz telovadnice in bile smo vesele. Tako vesele, da se ne da opisati. Objemale smo se in vmes smo potočile tudi kakšno solzo veselja. Ni nas več skrbelo, kako bodo plesale druge ekipe, le da smo me nastopile brez napake. Za nami se je zvrstilo šest navijaških in sedem plesnih skupin osnovnih šol, nato pa še srednješolci. Že se je bližala razglasitev rezultatov. Šli so od zadnjega proti boljšim. Bile smo četrte. Veselile smo se še bolj kot plesalke in navijačice iz Lucije, ki so zmagale. Kar jokale smo. Res smo bile vesele in še bolj smo zavpili, ko so povedali, da gremo v začetku aprila na tekmovanje v Polzelo. Resnično izmučeni smo se počasi odpravljali domov. Res je, da smo zadnji teden trenirali vsak dan, ampak od veselja smo vse to pozabile.

Najbolj se moramo zahvaliti učiteljici in trenerki Nadji Marjanovič ter gospe pedagoginji Alenki Čehovin, ki nas je trenirala med njeno odsotnostjo v šoli v naravi. Nazadnje je pa tu še zahvala naši ravnateljici, ki nas je spodbujala k temu, in ker je na naši šoli omogočila razvoj košarke. Vsaka kaplja znoja, ki smo jo "prelile" na treningih, se nam je poplačala v nepopisnem veselju in tudi kakšni solzi veselja.

*Jana Puc, 7.b
OŠ Draga Bajca Vipava*

Iz CUIO

4. POHOD MLADIH PLANINCEV IZ CENTRA JPV VITOVLJE - SV. LUCIJA

22. januarja smo šli mladi planinci našega Centra na pohod, ki nam ga je v decembru preprečil dež. Pohod smo že zelo pogrešali, saj smo bili vsi, 12 mladih pohodnikov in spremljevalci, še pred dogovorjeno uro zbrani v avli in čakali kombi.

Po strmem asfaltnem delu poti skozi Vitovlje smo se peljali, na koncu vasi pa smo izstopili in nadaljevali peš. Hladno, vendar mirno ozračje je bilo idealno za vzpenjanje proti Marijini cerkvi na skalah nad vasjo. Ko smo se prebili iz borovega gozda, se je pred nami odprl čudovit pogled po Spodnji Vipavski dolini, na jezero Vogršček, na morje in na zasnežene italijanske Dolomite. Z najvišje razgledne točke sta seveda opazovala Stipe in Peter. Menim, da bi bili celo gamsi zadovoljni z njunim plezanjem. Pri tem krajšem počitku nas je prijetno presenetil vitoveljski zvonar, ki je prišel v zvonik zvonit poldne. Odprl nam je cerkev in kar nekaj mladih pohodnikov je z velikim zanimanjem poslušalo zgodovino znamenite stavbe, katere temelji in glavni oltar so zelo stari.

Naš končni cilj je bila kapelica sv. Lucije. Po pripovedovanju naj bi to kapelico porušila ogromna skala, ki še danes stoji na istem mestu. Pod njo teče voda, ki naj bi bila zdravilna za oči.

Med potjo smo ugotovili, da smo pravi korenjaki, saj smo hodili po območju, kjer so videli medveda. Nanj nas je opozoril napis na skali ob poti. Zanimivo je bilo, da ni nihče pomislil, da bi se obrnil, kar pomeni, da z medvedom pač nimamo slabih izkušenj. Kot pravi prijatelji življenja v naravi si takih izkušenj ne želimo z nobeno živaljo.

Tokrat sta bila prvič z nami na pohodu Andrej in Marko. Andrej prav gotovo zmore tudi daljše pohode, pa tudi Marko je hodil pogumneje, kot smo pričakovali. Vedno, kadar ob vračanju kdo vpraša, kdaj bomo spet hodili, vem, da smo bogatejši za marsikatero znanje in izkušnjo, in da je pohodništvo ena izmed številnih poti vključevanja naših otrok v običajno življenje.

Helena Kravos

PEŠ NA GOČE

18. februarja smo se mladi planinci našega Centra zbrali na dvorišču. Zaradi bolezni in odsotnosti je bilo tokrat pohodnikov samo osem: Slavko, Mojca, Sanja, Aleš, Mirza, Danjela, Stipe in Jadranka.

Spremljevalke smo planincem pokazale cilj pohoda - cerkvica nad Gočami. Skupaj smo določili smer in približno kraje, kjer bomo hodili.

Pot smo si skrajšali čez dvorišče govedorejske farme in nekateri so kar obstali ob odprtih hlevih in morda prvič videli toliko krav. V Ložah smo zavili desno in se po stezah vzpenjali po Vipavskem gričevju in opazovali pomladno delo v vinogradih. Na Gočah nas je po uri in pol hoje pozdravil zvon, ki je oznanjal poldne. Še pol ure in sledil je zaslužen počitek ob cerkvici na griču, od koder smo obnavljali svoje znanje o tem delu Vipavske doline.

Po brezpotju smo se vračali proti Vipavi, ki smo jo lahko opazovali skoraj ves čas.

Običajne skalnate planinske poti je tokrat zamenjalo šelesteče listje pod nogami. V hoji po drsečem listju in vejicah navzdol smo bili neverjetno izvirni. Nekateri so se jezili, drugi smejali, vsi pa smo srečno prišli v dolino. Na poti do Slapa so nas pozdravljale številne trobentice in jetrniki pa tudi divja odlagališča odpadkov. Teh je povsod preveč, so nepotrebna in nam niso v ponos. Poskusili smo »trobiti« s cvetovi trobentic, jetrnike smo samo opazovali, saj so strupeni.

Kako deluje asfaltna cesta na utrujene noge, smo čutili vse do Vipave. Za nami je bilo pet ur hoje, ki so jo nekateri zaključili s tuširanjem in umiritvijo, nekateri pa na dvorišču pod košem z žogo v roki.

Mlade korenjake so spremljale Lucija, Irena, Andreja in Helena.

Helena Kravos

SLIKARSKA DELAVNICA UČENCEV ODDELKOV VZGOJE IN IZOBRAŽEVANJA

Sredi februarskega dne nas je toplo, skorajda že spomladansko sonce privabilo ven, v naravo. S seboj smo vzeli prstne barve, slikarske halje, velikanske pole papirja in različne vrste razpoloženj. V naših srcih je sijalo sonce, slišal se je smeh in na obrazih nam je igrala sreča.

Veseli smo prisopihali na Zemono. Oblekli smo slikarske halje, zavihali rokave in se ogledovali. Bili smo pravi mali mojstri, komaj smo čakali, da se začne delo.

Barva nam je polzela med prsti, bila je rdeče topla, rumeno prijazna, morsko hladna. Naše roke so ustvarjale prekrasne slikarije.

Na papirju so ostala zlitja sreče, veselja in smeha - v barvah! Svoje lepe slikarije smo ponosno in pazljivo prinesli v Center in jih razstavili.

Vsi naši prijatelji so jih občudovali.

*Irena Kranjc
Valentina Winkler*

Iz društev

MOČ UNIFORME PONOVO NA VIPAVSKEM ODRU

Igralska skupina iz Budanj nas je v februarju razveselila s komedijo *Moč uniforme*. Da ljudje še vedno radi gledamo te vrste dramskih prireditev, priča polno zasedena dvorana vipavskega združenega doma.

Zakaj sem zapisal ponovno na vipavskem odru? Komedijo *Moč uniforme* smo člani Prosvetnega društva Vipava uprizorili že pred 44 leti. Prosvetno društvo Vipava je bilo nekoč zelo delavno. Nastopali smo na vseh prireditvah in proslavah. Uprizorili pa smo tudi več dramskih del. Eno takih je bila tudi komedija *Moč uniforme*. Igro smo uprizorili leta 1954 ob nabito polni dvorani v združenem domu. Spominjam se, da je bilo občinstvo navdušeno in smo igro v jeseni ponovili.

Igro je takrat režirala učiteljica Vika Samsa (dekliški priimek), šepetalka je bila Frančiška Starc, za masko in šminko je poskrbel brivec Anton Batič, frizerka pa je bila Valči Rodman.

Na sliki smo igralci, ki smo nastopali v tej komediji. Zanimivo je, kako smo se med seboj klicali z domačimi imeni. Tako sem tudi tu uporabil najprej domače ime, v oklepaju pa so prava imena in priimki.

Klečijo z leve proti desni: Slavn Krhnitu (Slavan Krhne), Tuončk Malr (Anton Bratovž), Slavči Rovanova (Slavka Rovana), Lučo Škrbjelov (Lučo Bizjak), Ivan Rejhrjev s placa (Ivan Rehar), Drejc Kstajnuču (Andrej Kostanjevič).

Stojijo: briuc Batič (brivec Anton Batič), Lujzka Drejdlnva (Alojzija Ferjančič), Anka Kdejlva (Ana Dorbež), bolničar Franc (Franc Vidic),

Dore Rejhrhu (Izidor Rehar), Viko Curku (Ludvik Curk), Janko Sejvrju (Ivan Sever), Juže Marcu (Jožef Marc).

Zadnja vrsta: Vleri Prilcu (Valerij Prelc), Vinko Mižnrju (Vinko Ferjančič), Peter Vrčon, Frančiška Starc in Valči Rodman.

Igralska družina KUD "Drago Bajc" ob ponovitvi komedije Moč uniforme dne 16. decembra 1954

Ludvik Curk - Viko

PLANINCI PRAZNOVALI

V petek, 6. marca 1998 je bila v avli osnovne šole Vipava krajša slovesnost ob 95-letnici Planinskega društva Vipava. Ob tej priliki smo pripravili razstavo umetniških fotografij Otona Naglosta. Na proslavi je sodeloval kvintet Ventus, prisotni so bili predstavniki sosednjih planinskih društev in drugi povabljeni planinski prijatelji.

Ob jubileju Planinskega društva Vipava smo ob njihovem življenjskem jubileju, 70-letnici, podelili spominska darila zaslužnim članom društva: Nadi Kostanjevič, Ireni Legat, Cirilu Skapinu in Ivanu Rodmanu. V imenu PD Vipava se jim za opravljeno delo v društvu še enkrat od srca pristočno zahvaljujemo. Predsednik PD Vipava, Jurij Nabergoj, je imel tudi krajši govor, ki ga objavljamo:

»Glede na častitljivo obletnico je prav, da posežemo tudi v zgodovino društva. Rad bi omenil le tri pomembnejše zgodovinske mejnike.

Prvi sega v september 1903, ko je bila ustanovljena ajdovsko-vipavska sekcija slovenskega planinskega društva.

Drugi je leto 1913; natanko po desetih letih skupnega delovanja je prišlo do sporazumne odločitve in ustanovitve ločenih sekcij Vipava in Ajdovščina. Za geslo so si Vipavci izbrali reklo: Slovenski oratar je svoje zemlje gospodar, in s tem poudarili narodnostni vidik svojega združevanja.

Tretji mejnik so šestdeseta leta, ko je društvo skoraj usahnilo (leta obeh vojn in medvojnega fašizma so naredila svoje). Predvsem po zaslugi g. prof. Otmarja Črnilogarja je društvo ponovno zaživelo. Z nekaj akcijami, smelim načrtom in ureditvijo plezalne poti na Gradiški Turi je uspel združiti skupino planinskih navdušencev. Od takrat dalje v planinskem društvu Vipava ne zaznavamo večjih nihanj. Društvo združuje ljudi različnih starosti in pogledov: družji pa nas želja po planinskem udejstvovanju. Oblike le-tega so različne: od udeležbe na planinskih izletih in taborih, urjenja v plezalnih veščinah, urejanje in skrb za planinske poti, sodelovanje na tekmovanjih, priprava našega glasila in še bi se kaj našlo.

Smotri in cilji planinskega društva so zapisani v statutu. Na individualni ravni pa vedno ostaja vprašanje: Zakaj sploh hoditi v hribe? Zaradi zdravja, športa, tekmovanja, sprostitve,

druženja, občudovanja lepote...?

Kot vnet ljubitelj in obiskovalec gora lahko rečem, da zaradi vsega tega. Vedno pa so trenutki, ki jih ne moreš opisati z besedami ali jih razložiti. Ti enostavno so in zaradi njih je življenje lepše in bogatejše. Lahko so to trenutki intenzivnega doživljanja lepote, izkušnje prijateljstva, lastne nemoči in moči, strahu in veselja. Kot sem že rekel, težko je to opisati z besedami. Ko gledam fotografije našega planinskega prijatelja Otona, pa se v meni predramijo prav ta doživetja, zato menim, da je Otonu s pomočjo fotografskega aparata, znanja in talenta le uspelo iztrgati take trenutke času in pozabi.

Vesel sem, da smo uspeli pripraviti to razstavo, z njo na primeren način praznovati 95-letnico našega PD in upam, da bodo razstavljene fotografije tudi vam sporočale, da je v hribih lepo in da ni nor tisti, ki leze gor.«

Jurij Nabergoj in Leon Kodre

25 LET KLUBA ZDRAVLJENIH ALKOHOLIKOV

Klub zdravljenih alkoholikov predstavlja temeljno obliko podaljšanega skupinskega zdravljenja alkoholikov, ki so bili predhodno obravnavani v bolnišnicah ali zdravstvenih domovih. Namen kluba pa je vsestranska rehabilitacija alkoholikov.

V klubu zdravljenih alkoholikov Ajdovščina so zdravljenici iz vipavske in ajdovske občine. Pred kratkim smo v dvorani gasilskega doma v Vipavi praznovali 15-letnico ustanovitve kluba.

Na vabilo smo zapisali:

“Zavedati se moramo, da smo smisel svojega življenja izpolnili že zgolj s tem, da smo bili kdaj komu tudi vir veselja...”

Da, bili smo tudi vir veselja, zadovoljstva in pomoči. Številke govorijo, koliko zdravljenecv in njihovih družin je prihajalo in še prihaja v družbo prijateljev, da bi med mnogimi besedami slišali tudi pravo, ki ima moč, da ti pomaga prebroditi močvirje in se dvigniti proti dnevu, ki ga ponuja življenje.

In kdaj je bila rečena prva beseda, mejni kamen našega kluba?

Oktobra 1972.

Kako številčna je bila družina ob rojstvu?

Klub je štel osem članov, tri terapevte, in sicer: zdravnika, psihologa in socialnega delavca.

Klub ni zapiral vrat, nasprotno, na stečaj jih je odprl tudi delavnim organizacijam in terapevtska dejavnost se je hitro širila.

Dokumentacijo vodimo od 1973. leta.

Koliko članov je v 25 letih potrkalo na ta vrata pomoči?

396 zdravljenecv.

Ob obletnicah je še vedno navada, da se potegne črta pod uspešno opravljeno delo. Uspešnost našega kluba se meri po številu članov, ki abstininirajo. Teh pa je okrog 200. V širši skupnosti pa naše delo ni želo posebnega priznanja in ni bilo deležno pomoči. Pot skozi 25 let je bila dostikrat trda.

Ob ustanovitvi so se člani kluba zbirali v sejni sobi občine Ajdovščina. Ko je bila ta zasedena, so bili sestanki na prostem, vendar bili so. Streho nam je ponudil RK. In od tu v varstvo zdravstvenega doma. Tudi terapevti se niso pehali za delo, prej je bilo obratno. Nekaj časa je klub deloval brez terapevtov, po tem smo gotovo bela ovca v Sloveniji.

Pa naj bo zgodovinskega spominjanja dovolj. Kako je danes?

Člani kluba se srečujemo enkrat tedensko. Vodita nas višji medicinski sestre in diplomirana socialna delavka.

Kako poteka naše delo?

Na sestankih poskusimo rešiti številne probleme, ki jih prinaša življenje. Včasih smo uspešni, spet drugič pa je breme pretežko, vendar klonimo ne nikoli. Za vsako nočjo pride dan.

25-letno delo bi zahtevalo več spominov in več besed. Zanje naj bo prostor med vami, kolegi, ki ste klub že zapustili in tistimi, ki vam je bila beseda v klubu palica za jutrišnji dan.

Preden sklenem misli, želim vsem zdravljenecem trajno abstinenco, klubu pa pogumno v prihodnjih 25 let.

Ludvik Curk - Viko

Pestro vaško popoldne

Božič, najlepši cerkveni in družinski praznik, je za nami. Tudi novoletni prazniki so hitro minili. Bilo je lepo. Lučke so mežikale in krasile božična drevesca in stanovanja.

Pri nas na Slapu so za prijeten konec počitnic poskrbeli fantje kvinteta Ventus. V naši farni cerkvi so nastopili fantje in možje iz Vipave in okolice. Lepo ubrani, čudoviti glasovi so privabili veliko poslušalcev. Zbrane je najprej pozdravil naš župnik, gospod profesor Franc Kralj. Zapeli so nam enajst pesmi. Boris Jež pa je prebral nekaj spisov Janeza Svetokriškega. Z bučnim ploskanjem smo nagradili nastopajoče. Upamo in želimo, da bi nas še kdaj obiskali in s petjem in besedo popestrili vaško popoldne.

Karmen Smet Rondič

ZA DOM IN DRUŽINO

VZEMI SI ČAS

Čas, ki ga ljudje namenjajo za poklicno delo, je čedalje krajši. Vse več prostega časa imajo, daljše vikende, vedno več dopusta. Če pa se ozremo naokoli, vidimo, da se ljudem vedno strašansko mudi. Če koga kaj vprašamo, nam bo največkrat odvrnil: "Nimam časa."

Še nikoli ni ljudi tako množično priganjal čas. Očetje in matere v nedogled čakajo na obisk svojih otrok: ti pa nimajo časa. Bolni in stari ljudje gledajo, kako zdravi in mladi drvi mimo njih: tem se tako zelo mudi. Zakonci se odtujujejo: nimajo časa drug za drugega.

Zakaj imamo tako malo časa? Okolje, reklame, industrija prostega časa nas nenehno prepričujejo, kaj vse moramo imeti, kaj vse moramo početi, kaj vse si moramo privoščiti. In tako je načrtano vse naše življenje brez premora. Zato bi ti rad predlagal tole: enkrat za spremembo ne počni ničesar! Umiri se končno!

V tišini bivajo radosti življenja, ki smo jih v hlastanju izgubili. Iz tišine rastejo majhne pozornosti, za katere je potrebno manj časa, kot si mislimo: dobra beseda, prijazen obraz, hvaležen poljub, razumevajoče poslušanje, nenaden telefonski klic, darilo, ki ga izdelas sam, veselo pismo. Črtaj ta smrtonosni "Nimam časa". Prenehaj s to ubijalsko naglico. Vzemi si čas, da boš dober človek.

Phil Bosmans

In kako učenci 3. in 4. razreda OŠ razmišljajo o svojih mamah?

MOJA MAMA

Moja mama pridna je,
zmeraj mi pomaga vse,
perilo vse opere še
in pa kuhat že gre.

Matej Premrl, 3.a

Moja mama pridna je,
pri nalogi ona pomaga mi prav vse,
če pa je ne ubogam,
ona krega me.

Jernej Kobal, 3.a

Moja mama pridna je,
ona mi pomaga vse,
hišo v red spravi
in kosilo mi pripravi.

Zajtrk mi napravi,
posodo iz stroja spravi,
še v mojo torbo vse pospravi
in red v njej napravi.

Mojca Malik, 3.a

Moja mama kuha, peče
in pospravlja, dela vse mogoče,
a nikoli se ne obotavlja.

Imam jo rad,
nikoli zapustil je ne bom,
rad pomagal ji bom sam.

Tilen Vrčon, 3.a

MOJA MAMA KUHA KOSILO

Mamo sem opazoval pri kuhanju kosila. V shrambo je šla iskat krompir. Najprej ga je olupila, potem ga je zrezala, skuhala in zmečkala. Potem je odšla na vrt in prinesla korenje, Korenje je najprej oprala in ga dala kuhat. Ko je bilo kosilo narejeno, ga je dala na krožnik.

Hvaležen sem ji, ker vsak dan skuha tako dobro kosilo.

Gregor Kobal, 3.a

* * *

Moja mama je v nedeljo skuhala kosilo. Skuhala je juho, krompir v omaki in spekla slastno rolado. Ko je bilo kosilo pripravljeno, smo sedli okrog mize in uživali ob dobrotah. Po kosilu smo se še posladkali. Otroci smo nato šli k igri, mamo pa je čakalo še pomivanje in pospravljanje. Popoldan je prišla k nam na obisk teta Elda. Otroke nas je obdarila s čokoladnimi jajčki.

Ker bolezen ne pozna praznika, si nismo mogli privoščiti sprehoda v lepem sončnem dnevu. Moja bolezen in mamin prehlad sta nas zadržala med štirimi stenami.

Tako je minil 8. marec.

Tina Lisjak, 3.a

MOJA MAMA JE POMIVALA POSODO

Najprej si je nataknila rokavice. Pripravila je toplo vodo in natočila malo čistila. Začela je pri krožnikih in loncih. Ko je pomila, si je snela rokavice. Nekaj časa je počakala, da se je posoda posušila. Nato je vzela cunjo in je posodo pobrisala. Jedilni pribor, krožnike in lonce sem ji pomagala zložiti v omaro.

Vsak dan mi zlika obleko za v šolo in mi pregleda torbo. Ko bo stara, pa ji bom vse to z delom vrnila.

Lucija Vidrih, 3.a

KAJ PONAVIDI REČEJO NAŠE MAME

- Pojej zajtrk in pospravi za seboj!
- Ne mislim več biti vaša sužnja.
- Si se umil?
- Dovolj mi je tega življenja.
- Kar sami si skuhajte, jaz ne bom več.
- Nihče mi ne pomaga, za vse sem čisto sama.
- Pojdi se učiti, napiši nalogo!
- Ne odgovarjaj!
- Enkrat bom čisto "popenila" in odšla od vas.

Čeprav naše mame večkrat to rečejo, upamo, da ne mislijo vselej resno, in mi jih imamo zelo radi.

Učenci 4.b

* * *

Moja pokojna mama je bila učiteljica angleščine. Nekoč je v neki reviji prebrala pesem, ki mi jo je prevedla, a sem žal dosti besedila pozabila; obnavljam jo po spominu.

Hišna molitev

O Bog vseh kozic, loncev, ponev in vseh reči!
Jaz ne znam trkati na nebeška vrata z izbranimi besedami,
a ko ribam tla, premišlujem, kako si hodil po svetu,
in kako si učil ljudi.
Ko pa čistim čevlje svojih domačih,
si predstavljam, da čistim tvoje sandale.
Sprejmi to mojo skromno meditacijo,
jaz nimam časa za kaj več.
Daj, da preneha vsako godrjanje,
daj mi dobro hrano za vse moje ljudi.
Sprejmi to mojo skromno molitev.
Jaz nimam časa za kaj več.

Nada Kostanjevic

* * *

STARI RECEPTI

Primorska združuje tri naše značilne pokrajine - Alpe, Kras in Obalo, pa še celo nekaj nižinskega sveta ima pri Gorici in na Vipavskem.

Med značilnosti posameznih krajev spadajo nedvomno tudi nacionalne jedi. V nadaljnjih številkah našega glasila vam bomo predlagali nekaj receptov jedi, značilnih za posamezno pokrajino.

Začnimo z domačimi jedmi iz vipavske in goriške pokrajine: za velikonočne praznike vam ponujamo dva recepta:

ŽIVCA - ŽUPCA

Dva prašičja perklja in dve ušesi, pol prašičje glave, nekaj zrn popra, lovorov list, približno 6 litrov vode, sol

Parklje, ušesa in glavo namakamo v vodi en dan ali dva. Nato meso dobro očistimo, operemo in damo v lonec. Dodamo vodo, poper in sol. Kuhamo na zmernem ognju približno 6 ur. Pol ure pred koncem dodamo še lovorov list. Med kuhanjem živco večkrat spenimo. Če se živca preveč pokuha, dolijemo vode, vendar pazimo, da zatem vre še najmanj pol ure.

Na krožnik zlijemo žlico juhe, da preverimo, če se strdi. Kuhano meso poberemo iz lonca, ga oberemo od kosti in razdelimo na primerne kose. Juho precedimo. Na približno 10 krožnikov enakomerno porazdelimo meso in ga prelijemo z juho. Vsak krožnik še okrasimo z lovorovimi listi.

PINCA

1 kilogram moke, 20 dkg sladkorja, 20 dkg masla, 10 dkg kvasa, 4 rumenjaki in 2 celi jajci, žlička soli, približno 4 dl mleka, vanilija, ribana limonina lupina

V dl mlačnega mleka damo žličko sladkorja in zdrobljen kvas. V posodi do mlačnega segrejemo mleko, maslo, sladkor, sol in vanilijo. V moko naribamo limono, dodamo ostale sestavine in nazadnje raztopljen kvas. Dobro zgnetemo, pokrijemo s prtičem in pustimo vzhajati na toplem. Dobro vzhajano testo razdelimo na dva dela. Iz vsakega oblikujemo hlebček, ga položimo na pomaščen pekač in pustimo še enkrat vzhajati. Lepo vzhajano testo premažemo s stepenim beljakom ter z nožem križasto zarežemo.

Pečemo v vroči pečici (170°C) 40 minut. Ko začne pinca rumeneti, znižamo temperaturo na 130°C. Testu lahko dodamo rozine. Iz istega testa lahko naredimo titole (menihe).

Dva stara recepta za naše zdravje, ki jih priporoča sveta Hildegarda (1098-1179), ena najbolj vplivnih in vsestranskih žensk srednjega veka, velja za utemeljiteljico celostnega zdravljenja in naravne medicine nasploh.

Rane (zunanje)

Če smo se udarili in je nastala rana, jo moramo najprej oprati z vinom in potem nanjo položiti krpo, na katero narahlo pritrdimo rman, ki smo ga poprej na kratko skuhal v vodi in dodobra odcedili. In tako bo rman iz rane posrkal gnilobo, se pravi razjedo. In rano bo ozdravil. To počnemo tako često, kolikor je potrebno. Ko se je rana malo zmanjšala in zacelila, tedaj krpo odstranimo in rman položimo kar naravnost na rano in tako se bomo dokopali do še temeljitejšega in krepkejšega zdravja.

Recept: svež ali posušen rman, približno 1 dl vina, sterilne krpe

Rano speremo z naravnim čistim vinom in pokrijemo s sterilno gazo (najboljša bi bila sveže prelikana lanena). Rman 2 do 3 minute kuhamo v vodi, ga narahlo stisnemo ter položimo na sterilno krpo. Pritrdimo ga s povojem. Glede na stopnjo in vrsto poškodbe opisani obkladek zelo pogosto zamenjamo.

Revma

Človek, ki ima revmo - protin, naj vzame peteršilj in nekaj več rutice in ju popraži na olivnem olju. Zeli naj še tople položi tja, kjer čuti bolečine, prekrije s krpo in jih tako pritrdi.

Recept: 20 g peteršilja, 40 g rutice, olivno olje

Zeli popražimo na majhni količini olivnega olja. Še tople položimo na boleče mesto in pritrdimo s povojem ali obvezo. Tak zeliščni obkladek pomaga tudi pri bolečinah, ki jih povzroča "čarovnični strel" (išijas). Poleg tega je priporočljivo, da se izogibamo prav vsem jedem s svinino, pa naj gre za pečenke ali klobase.

Kuharski recepti so vzeti iz knjige *Je več dnevou ku klobas - Vesna Guštin Grilanc*. Zdravilni recepti so vzeti iz knjige *Sveta Hildegarda zdravi*.

Dober tek in polno zdravja med velikonočnimi prazniki.

Cijan Štoka

IMELI SMO FRANCKO BUOGNRJEVO

V januarju letos smo pospremili na zadnjo pot domačinko Francko Ferjančič, roj. Lavrenčič. Rodila se je leta 1913 in vse svoje življenje živela med nami. Majhna in drobna, iskrivih oči je s počasnim korakom ob palici nešteto krat premerila Vipavo, še posebej pot od doma do farne cerkve in nazaj. Čeprav je bila Francka preprosta in skromna ženička, je vendar v domačem kraju za sabo zapustila močno sled svoje navzočnosti. Kako je to mogoče, saj ni imela nobene strankarske funkcije in tudi ne pomembnega položaja v družbi. Bila je samo mati, žena in gospodinja, ki je v življenju veliko pretrpela, saj ji je mama umrla, ko je bila stara šest let. Francka jo je videla, kako je goreča tekla iz hiše in kričala. Pri kurjenju ognja s petrolejem so mamo zajeli plameni. Tega prizora se je nešteto krat spominjala do pozne starosti. Mati je zapustila tri otroke - sirote. Oče se je potem ponovno poročil in na svet jih je prišlo še šest, tako je bilo v hiši devet otrok. Francka se je kot mlado dekle učila šivati pri Janeščevih v Vipavi. Leta 1942 se je poročila z Albertom Ferjančičem iz Dupelj, ki je bil pek v Poniževi pekarni v Vipavi. Dva dni po poroki je bil Albert vpoklican v italijansko vojsko in domov se je vrnil šele po treh letih. Dolgo časa nista vedela drug za drugega, ker so bile poštni zveze prekinjene. Po vojni sta se jima rodila dva otroka. Francka je bila vedno doma, gospodinjila je in šivala sebi in sorodnikom pa tudi drugim.

Vedno je opazovala vse dogajanje v kraju in ni se bala izreči javne kritike. Nič zato, če so jo nekateri imeli za sitno. Vse, kar je bilo neurejeno, jo je motilo, tako umazana struga reke Vipave, zanemarjena Podskala, butanje odprtih vrat in oken Lanthierijevega gradu, nemoralno obnašanje posameznikov. Protestirala je tudi takrat, ko ni bilo proslave za 8. februar, kulturni praznik. Močno si je prizadevala, da bi v Vipavi odprli ambulanto za fizioterapijo. Tako starejšim ljudem ne bi bilo treba po te usluge v Ajdovščino. Tu, žal, ni bila uspešna.

Dobro je poznala naše stare cerkvene in narodne običaje in jih prenašala naprej s svojim zgledom in s pripovedovanjem. Za god Janeza Krstnika je prva obesila nad vhodom v svojo hišo "fušpanov kranc". Mladini je naročala, naj ne pozabi na kres pod starim gradom na predvečer tega dne. Pred leti si je tudi prizadevala, da so obnovili vipavsko narodno nošo; kot šivilja je pri njeni izdelavi tudi sama sodelovala in poskrbela za nakup ustreznega blaga v Italiji. Še v pozni starosti se je udeleževala vseh javnih prireditev, tako kulturnih kot političnih. Če se ji je zdelo, da je kaj narobe, je takoj poklicala odgovorne, prej občino Ajdovščina, sedaj Vipava, KS ali šolo v Vipavi. Pri marsikateri intervenciji je bila uspešna.

Taka je bila pač naša Francka, kritična in ostra sogovornica, a je znala tudi prisluhniti sočloveku, posebno, ko je bilo treba narediti kaj za skupno dobro.

Sedaj je ni več med nami. Njena sled ostaja in nas uči, da ni dobro, če smo apatični, malodušni in egoistično skrbimo le zase.

Vsak človek je poklican, da ustvarjalno sodeluje v okolici, kjer živi, po načelu: "Ne glej, kaj dajo tebi drugi, važnejše je, kaj lahko ti daš dobrega drugim."

Magda Rodman

EMILIJA PODGORNIK

Težki in boleči so trenutki, ko se je treba posloviti od svojih bližnjih - od svojcev, prijateljev in sodelavcev. Gospa Emilija je to vsekakor bila. Bližnja svojim sorodnikom in nepogrešljiva kot prijateljica in sodelavka v naši krajevni skupnosti, kjer se je že upokojena med leti 1982 in 1995 kot računovodkinja zvesto predajala delu, pomembnemu

za ta naš mali prostor pod soncem. Zнала in zmogla je opraviti naloge, ki niso bile povezane zgolj s številkami, temveč tudi z ljudmi, s potrebami in željami krajanov vseh starosti. V tem današnjem neizprosni boju človeka s časom in vse večjemu priseganju na denar, je njena prostovoljnost in skromnost še bolj izžarevala čudovito osebnost. Tudi še potem, ko je večino svojega časa posvetila ljubeči skrbi za svoje vnučke, ni nikoli odrekla pomoči vsem nam, ki smo jo prosili za nasvet. Zнала je poiskati pravo pot, tudi takrat, ko so suhoparna pravila napovedovala nemogoč izhod.

Danes smo tu zbrani vsi, ki smo jo spoštovali in imeli radi, in jo bomo tudi v prihodnje, kajti z njenim odhodom je nismo izgubili - v naših srcih nam bo nanjo ostal večni in neizbrisen spomin na vse dobro, kar je za nas storila. Iz tega cvetja, s katerim smo jo danes pospremili k zadnjemu počitku, bi njena topla in ljubeča dlan znala ubrati cvet za svoje sorodnike in prijatelje in nam s tem povedati, da življenje teče naprej.

Da, draga naša Emilija, čas bo tekel kot že stoletja pred tem, a naši trenutki v prihodnosti bodo stkani iz misli na nepozabna dobra dela, ki vas zapisujejo večnosti.

Svet KS

* * * * *

Srečanje upokojencev - zahvala darovalcem

Društvo upokojencev Ajdovščina, pododbor Vipava, že vrsto let pripravlja v decembru srečanje za člane in nečlane.

Zadnje srečanje smo imeli 27. decembra 1997, kot že večkrat, v Vipavskem hramu. Večer nam je popestrila prijetna glasba za ples. Člani pododbora so pripravili tombolo. Vmes pa so bile izžrebane še mnoge vstopnice.

Darila za tombolo in izžrebane vstopnice so prispevali mnogi obrtniki in podjetja, pa tudi posamezni upokojenci. Ob tej priliki prisrčna hvala vsem, posebno še vinski kleti, mlekarni Vipava, pekarnama iz Črnič in Lokavca.

Tako je bilo naše srečanje lepše in bolj veselo.

*Za pododbor DU
Silva Vehovar*

ODMEVI

Glasilo, vredno pohvale

Že dolgo časa rada prebiram vaše glasilo Vipavski glas. V začetku sem ga kupila v knjigarni Črtica. Zelo mi je všeč. V njem najdemo bralci veliko novega in zanimivega. Ker nisem točno vedela, kdaj bo izšla naslednja številka, sem se odločila, da se na vaše glasilo naročim. Zdaj ga dobivam po pošti.

Zaželjena bi bila morda kakšna križanka in še kaj za smeh in dobro voljo, ki nam popestri naš vsakdan. Veliko uspeha še naprej.

*Karmen Smet Rondič
Slap pri Vipavi*

Pismo iz Francije

Naša zvesta bralka *Julka Durn*, ki živi v Franciji, nam je poslala prisrčno pismo. Kljub visoki starosti, ima namreč 91 let, prebere vse prispevke v našem glasilu. Pravi, da je VG "zelo kulturni". Ob njem obuja spomine na mlada leta, ki jih je preživela v Vipavi. Spominja se svojih sestričen in bratrancev, svoje tete, gospe Poniževe, ki je bila dobra

žena, in njene pekarije z dobrimi žemljami... Članek o Dragu Bajcu jo je spomnil na njegov pogreb: bilo je že temno (Italijani so nalašč določili pozno uro), a ga je kljub temu na njegovo zadnjo pot pospremila velika množica ljudi.

Gospe Julki Durnovi želimo, da bi še vrsto let prebiral Vipavski glas, obenem pa se ji prav prisrčno zahvaljujemo za denarne prispevke, ki nam jih pogosto pošilja.

Del njenega pisma tudi objavljamo; njena pisava je lepa, razločna in njena slovenska beseda še vedno gladko teče:

*v Franciji se je ^{let} 67/od
letu 1930.
Dobrikrat se spominam na
pesnika, ki je napisal:
Kakaj sem te pustil,
domačo ~~mo~~ vas,
kakaj sem vas
pustil, planine.
Muhen porodov
Julka Durn*

* * * * *

INTELIGENTNE DIVJE ŽIVALI

Ko smo v pozni jeseni v gozdu podirali drevesa za kurjavo, smo opazili visoko od tal v drevesni krošnji veveričje gnezdo. Drevo je padlo na tla in radovedni smo pogledali, kako si ta živalca spleta gnezdo. Bilo je spretno stkano iz vejic in vanj je vodila majhna odprtina, ki je služila za vhod. Med drugim gradivom smo sredi gnezda presenečeni zagledali še kar celo moško srajco. Bila je brez enega rokava, mogoče ga je veverica odstranila, ker ji ni šlo prav v mero, ali pa je staknila srajco kar tako, brez rokava. Ni kaj reči, "inteligentne" živalce sedaj uporabljajo sodobni material pri gradnji svojih domov.

Divji prašič podi psička češ, kaj pa ti iščeš v mojem okolišu?!

Nekega dne lani se je France Urščev z Gradišča odpravil s svojim psičkom po planinski peš poti na Gradiško Turo. Za vrhom je zavil na desno proti Podraški Turi in na robu kmalu zatem zagledal velikega divjega prašiča, ki podi pred seboj njegovega psička in drvi proti njemu. Prašič je imel dolg rilec, bele čekane in hrkal je kot domači prašič. Mož

se je prestrašeno spraševal, kaj bo... A ko pobesneli divji prašič pripodi psička do njega, se obrne in jo mahne po svoji poti v goščavo. To je bilo opozorilo, naj ne prestopava meja njegovega rajona.

V Lipenških vratih pod kapelico sem na srednje velikem boru opazil veverico, ki je urno skakljala po vejah. Ta živalca je zelo plaha in mislil sem, da bo ob mojem prihodu pobegnila dalje v gozd. S polodprtimi usti sem pričel spuščati zamolkel glas: Br, br... Presenečen sem slišal, da se mi veverica odziva s: Pr, pr, pr... Poskakovala je okrog debla proti meni. To se je ponavljalo več časa. Nato zagledam pred seboj temen oblak in sem si mislil: O veverica, zdaj pa je tega dovolj, kaj bi se še dalje prepiral s teboj, saj se Vipavi bliža nevihta in moram naglo oditi. Ona pa še vedno za menoj: Pr, pr, pr...

Več let je že minilo, ko sem imel pri Šemrlu v zaselku Podjesenem pri Črnem Vrhju čebele na paši in kazalo je, da bo

kar dobra bera. Nekega dne me po telefonu pokličejo: "Ponoči si imel obisk!" Takoj mi je šinilo v glavo, da je bil to medved. Napravil je precej škode na panjih, nekatere je popolnoma uničil. Enega je celo v pokončni drži s prednjimi šapami odnesel na rob gozda. Tam se je iz panja še zadnjič posladkal z medom. Mar ni to "inteligentna" divja žival? Nazadnje pa se je "za slovo" kar podričal po zadnji plati po bregu navzdol. Kaj bi počasi tacial naprej!

Lani spomladi sem šel na Nanos. Na poti med starim gradom in Plazom nenadoma zaslišim čuka, kako poje svojo monotono pesem: čuk, čuk... Nekaj časa sem se mu odzival s podobnim žvižgom, potem pa čuk zaprhuta s krili: tri, tri... in odleti. Ko sem se vračal, sem med potjo slišal peti razne ptice, kose, gozdne sinice in druge. Na mestu, kjer sem pred nekaj urami slišal čuka, začnem spet žvižgati: čuk, čuk..., on se mi je nekajkrat odzval, nato pa prenehal. Mislil si je pač: "Kaj mene, čuka, zafrkavaš."

Med zadnjo zimo je zapadlo po okoliških hribih kar obilo snega in bilo je kaj videti: zasnežena pokrajina je bila polna sledi divjih živali, od srnjadi, zajcev, lisic in drugih.

Nad Plazom v smeri proti Lipam je markirana planinska peš pot. Na tej poti je bil sneg precej shojen. Tod so hodili planinci in divje živali. Tam sem tudi našel dokaz, da znajo divji zajci brati našo pisavo. Kako to? Na tleh v shojenem snegu je bila na skali še vidna rdeča puščica z napisom: prehod za Gradišče, torej bližnjica proti Gradišču. Glej ga, zlomka! Samo divji zajci so tu zavili na desno po bližnjici, kar so potrjevale samo njihove sledi v snegu. To je še en "dokaz", da znajo divji zajci brati.

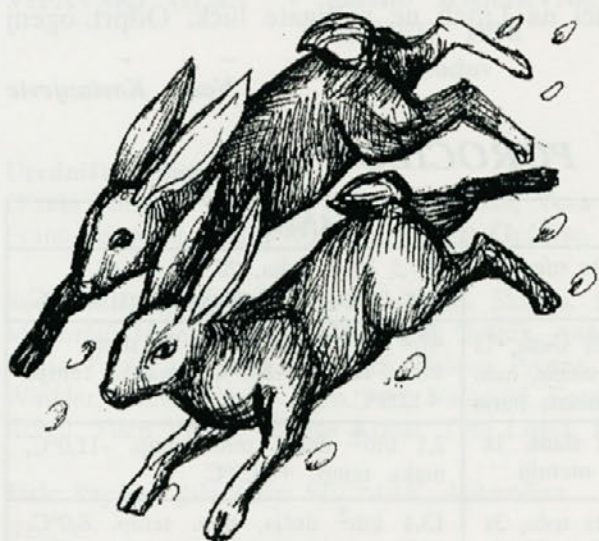
Prvi štirje zapisani dogodki o "inteligentnih" divjih živalih so bili resnični, zadnji o divjih zajcih pa je podoben lovskim pripovedkam, ki jih s prikazanimi "dokazi" od časa do časa ponekod še slišimo.

Franc Cerovšek

Ilustracije: Marko Andlovic

Veverica je prikupna in plaha živalca, za plezanje ima na nogah ostre krempljce, ima ostre zobe za glodanje gozdnih sadežev in košat rep za skakanje po drevju z veje na vejo

Ko sta zajca zagledala rdečo puščico na skali in prebrala pod njo napis: prehod, sta jo urno ucvrla po markirani poti proti Gradišču

Pleve in drobtine

Rekli so: Lepše je brez petard! In tega smo se tudi držali. Tistih nekaj, kar jih je med prazniki počilo, je le toliko, da ne pozabimo, kako ta reč izgleda. Posebno hvalevredno je, da okrog cerkve ni bilo slišati nič pokanja.

Škofijska gimnazija nas je razveselila s čudovitim božičnim misterijem. Tistim, ki si kot moja malenkost predstave niso utegnili ogledati, naj povem, da je delo *Henrik, gobavi vitez* spisal Ksaver Meško, in da imajo to dramo v knjižni obliki v naši knjižnici. Le preberite jo, lepša je od vsake ameriške limonade po TV.

Tudi novo leto je minilo zelo lepo in umirjeno. Tisti, ki so to želeli, so ga dočakali ob molitvi v domači cerkvi in če so se potem podali na Glavni trg, so lahko uživali v primerni glasbi in dobrem razpoloženju. Vsi, ki so nato zjutraj šli čez trg k maši, se niso mogli načuditi, kako lepo je bil Glavni trg pospravljen, kot da ne bi celo noč na njem veseljačili. Sicer je nekaj praznične razsvetljave še danes v Beblerjevi ulici. Kar naj ostane še za prvi maj - ali pa za novo tisočletje!

Planinsko novoletno srečanje na Plazu je vsako leto bolj uspešno. Letos se ga je udeležilo 200 ljudi, še megla ni nikogar zadržala.

V predpustu smo imeli tudi nekaj zelo uspešnih prireditev: proslavo ob slovenskem kulturnem prazniku in predstavo *Moč uniforme*, ki so nam jo predstavili Budanjci. Vse je bilo odlično obiskano in vse na visoki kulturni ravni.

Semafor pred novo šolo se je le lotil občasno utripati - saj je to njegova dolžnost. Kako pa bomo obiskovalci Agromarketa, mlekarne in gasilskega doma prečkali cesto, je pač naša stvar!

Ne bi bilo nobenega greha, če bi Avrigo, ko nas je že razveselil s tako lepim voznim redom, prilepil kakšen manjši listek z urnikom prihodov avtobusov. Saj res ne vemo, ali avtobus, ki gre proti Ajdovščini ali Gorici, pride iz Ljubljane, Postojne ali z Lozic!

Mlade in močne duhoviteže pristrčno prosimo, da prometnih znakov na začetku ulice Vojana Reharja ne obračajo v napačno smer. Če oni vedo, kako je treba ravnati, tujec ne ve.

Stara obvestila pa le strgajte. V oglasni omarici pri občini nas še po treh tednih vabi plakat na predavanje o Mehiki, pri Slavcu v mesnici pa je plakat še od 3. februarja. Naveličamo se gledati stare plakate, zato tudi novih ne opazimo!

Vsekakor so uvidevni bralci Vipavskega glasa razumeli, da je šlo za tiskarskega škrata in da lansko leto nismo imeli dva meseca novembra. V pravem novembru smo imeli veliko dežja pa še v decembru je bil obilen, in to se nam sedaj maščuje (gre za vremensko rubriko).

Da, suša je! Zato ste naprošeni, da pri kapelici na Lipah ne prižigate lučk. Odprt ogenj v naravi je prepovedan!

Nada Kostanjevic

VREMENSKO POROČILO

	VIPAVA	NANOS
DECEMBER	201,4 l/m ² dežja, 16 deževnih dni (1x sneg, ki se je stopil), 4x slana, 1x rosa	207,5 l/m ² dežja, 20 cm snega, min. temp. -9,5°C, maks. temp. +8,0°C
JANUAR	41,3 l/m ² dežja, 8 deževnih dni, 5x slana, 1x rosa, 3x megla; prvih 18 dni vlažno vreme, nato se je začela suša, od 23. do 27. močna burja	47,4 l/m ² dežja, megla in slana min. temp. -5,0°C, maks. temp. +12,0°C
FEBRUAR	1,7 l/m ² dežja, 1 deževen dan, 8x slana, 1x močna burja, po 12. že letali prvi metulji	2,1 l/m ² dežja, min. temp. -11,0°C, maks. temp. +18,5°C
MAREC 1.-20.	18,0 l/m ² dežja, 4 deževni dnevi, 1x toča, 3x slana, 2x nevihta; 13. smo tudi v Vipavi čutili potres, ki nas je le malo prestrašil	13,4 l/m ² dežja, min. temp. 8,0°C, maks. temp. +11,5°C; potres smo 13. čutili tudi na Nanosu

Nada Kostanjevic in Ivica Jež

PRISPEVKI ZA VIPAVSKI GLAS OD 1.1.1998 DO 15.3.1998:

Vida Bajec	Gradišče 23	2.000 SIT
Cvetka Brajovič	Ljubljana	3.000 SIT
Julka Durn	Francija	100 FF = 2.759 SIT
Marjetka Fabjan	Laurinova 1	2.000 SIT
Anica Furlan	Francija	2.000 SIT
Darinka Furlan	Francija	200 FF = 5.523 SIT
Evelina Humar	Ljubljana	2.000 SIT
Božidar Kalc	Na Produ 11	1.000 SIT
Jože Kebe	Trg Pavla Rušta 4	2.000 SIT
Klavdija Kobal	Vinarska cesta 2	2.000 SIT
Inštalaterstvo in kleparstvo Kodelja	Na Produ 17	5.000 SIT
Darko Krapež	Ozeljan	2.000 SIT
Tončka Krečič	Tabor 6	3.000 SIT
Klara Križman	C. 18. aprila 9	1.000 SIT
Ruth Markič	Solkan	3.000 SIT
Ivanka Meze	C. 18. aprila 7	1.000 SIT
Rafael Naglost	Grabrijanova 17	2.000 SIT
NN,	Vipava	2.000 SIT
NN	Vipava	5.000 SIT
Perhavec d.o.o.	Vojkova 18	10.000 SIT
Olga Podobnik	Ljubljana	2.000 SIT
Jožica Pregelj	Pod Gradom 5	2.000 SIT
Sonja Pušnar	Šempeter	2.000 SIT
Marija Sfiligoj	Italija	30.000 Lit = 2.778 SIT
Martin Silvester	Ljubljana	1.000 SIT
Karmen Smet Rondič	Slap 4	1.100 SIT
Nevenka Sterlekar	Ljubljana	2.000 SIT
Majda in Edi Štefin	Vojana Reharja 18	3.000 SIT
Ana Štekar	Italija	5.000 SIT
Cijan Štoka	Gradnikove br. 8	1.000 SIT
Fanči Visini	Italija	5.000 SIT
skupaj:		85.160,00 SIT

Vsem se najlepše zahvaljujemo!

Svoje prispevke lahko nakažete tudi na žiro račun *KS Vipava 52010-645-50977* s pripisom *ZA VIPAVSKI GLAS*

**VIPAVSKI GLAS - glasilo KRAJEVNE SKUPNOSTI VIPAVA
MAREC 1998
650 izvodov**

Uredniški odbor:

Gizela Furlan - urednica, Magda Rodman, Vera Poniž, Nada Kostanjevic, Cijan Štoka, Peter Vrčon, Franc Cerovšek, Marta Rodman, Mirjam Graovac, Petra Bajec, Leon Kodre in Breda Butinar - lektorica

Sodelovali so še: Franc Kralj, Cvetka Skapin, Irene Mislej, Mira Cenčič, Božidar Premrl, Magda Mohorčič, Helena Kobal, Marvy Lah Sušnik, Anka Perhavec, Zdenka Žigon, Ida Semenič, Sonja Puc, Anita Trošt, Veronika Gomizelj, Polona Prosen, Jana Puc, Helena Kravos, Irena Kranjc, Valentina Winkler, Ludvik Curk - Viko, Jurij Nabergoj, Karmen Smet Rondič, Matej Premrl, Mojca Malik, Jernej Kobal, Tilen Vrčon, Gregor Kobal, Tina Lisjak, Lucija Vidrih, Silva Vehovar, Julka Durn

Tisk: Papirna galanterija SEDMAK, Ajdovščina

V S E B I N A:

Razmišljanje ob slovenskem kulturnem prazniku	stran	2
<i>Iz naše preteklosti</i>		
Lože	stran	4
TIGR v Vipavi	stran	7
Vipava in Vipavci v ogledalu Bleiweisovih Novic	stran	12
Šolska kronika	stran	15
<i>Predstavljamo vam</i>		
Moralni lik profesorja Rafka Premrla	stran	23
<i>Iz naše KS</i>	stran	25
<i>Iz naše občine</i>	stran	27
Lavričeva knjižnica v vipavski občini v letu 1997.	stran	33
Tudi v burji lahko gorijo lučke	stran	35
<i>Iz ustanov in društev</i>		
Iz Škofijske gimnazije	stran	36
Iz OŠ	stran	37
Iz CUIO	stran	41
Iz društev	stran	43
<i>Za dom in družino</i>	stran	46
<i>In memoriam</i>	stran	50
Srečanje upokojencev	stran	51
Odmevi	stran	51
Inteligentne divje živali	stran	52
Pleve in drobtine	stran	54
Vremensko poročilo	stran	54

